Rejser i Oman

Lars Brodersen

Forord

Alle bøger udgivet i Oman indledes med et billede af Sultan Qaboos og på alle offentlige kontorer hænger et billede af Sultan Qaboos. Med god grund. Omanerne er nemlig glade for deres sultan. Qaboos har ført landet fra en isoleret, tilbagestående position til et moderne samfund, der følger med udviklingen i resten af verden. Dét har han gjort med et enestående godt resultat, som savner sidestykke i verden. Derfor er Qaboos æret og respekteret i Oman og i store dele af resten af verden.
Før Qaboos sad hans far Tamur på magten og holdt landet isoleret fra resten af verden i en tilstand af gamle dages uforanderlighed. Ved solnedgang blev byporten til hovedstaden låst med en nøgle og låst op igen ved daggry. Der var 12 km asfalteret vej i landet (mellem paladset i Muscat og havnebyen Mutrah). Der var 2 skoler med plads til 25 elever (drenge). 2 små sundhedsklinikker. Gennemsnitslevealderen var 35 år. Folket levede, som de havde levet i århundreder. Det var tilstanden frem til juli 1970, hvor Qaboos overtog magten. I 1970 havde vi andre farvefjernsyn, køleskabe, biler, vaccinationer, Concorden fløj sine første ture og der havde været mennesker på månen. Men ikke i Oman, hvor byporten fortsat blev låst med en nøgle for natten!

Da jeg boede i Oman fra september 1997 til september 1999 var mødet med landet, befolkningen og kulturen derfor et fascinerende kalejdoskop af fortid og nutid. De ældre omanere kunne huske tiden »før Qaboos« og havde medlevet forandringerne. Ud over disse kulturelle, samfundsbetingede oplevelser var mit møde med Oman også en oplevelse af en natur, hvori disse mennesker har levet og kæmpet for at overleve en natur, som både byder på de goldeste ørkenlandskaber og på overdådig frodighed.

Bogen er en skildring af mine oplevelser i de 2 år, jeg boede i Oman. Beskrivelserne af landet, befolkningen og religionen er et udtryk for min opfattelse baseret på mit møde med disse.

Det er jo altid et spørgsmål, om man skal skrive den slags oplevelser ned og formidle dem til andre. Jeg har valgt at gøre det, for alt, hvad jeg oplevede i Oman, var anderledes, end jeg forventede. Alt! Indtil 1995 havde jeg via aviser, radio og TV, fået den opfattelse, at arabere, den arabiske halvø, muslimer og Islam var noget væmmeligt noget. Jeg tror, at den opfattelse fortsat er udbredt og jeg synes, den er forkert. Med bogen ønsker jeg at bidrage til, at vores syn på sagen bliver mere nuanceret. Det ville være retfærdigt om det kunne blive det, og vi ville vinde meget.

Allerød, januar 2002

Lars Brodersen

Hvorfor er Oman interessant at besøge?

Oman har en særlig plads i historien, som - blandt andre ting - gør det værd at beskæftige sig med. Billedet viser et Frankinsense træ på kanten af den golde og ugæstfrie ørken i Oman. Træets harpiks har gennem årtusinder været kendt som et vidunderligt duftstof. Det er olierne fra Frankinsensetræets harpiks, man gennem årtusinder har anvendt som grundsubstansen i naturlige parfumer. I dag kan vi nemmest stifte bekendtskab med duften ved røgelsen i f.eks. romersk-katolske kirker. Harpiksen er også kendt fra fortællingen om de tre vise mænd, der skænkede Jesus guld, røgelse og myrraskær. Røgelsen er netop den omtalte harpiks. Frankinsense-træet vokser kun i et lille område på ca. 400 kvadratkilometer i det sydlige Oman, samt i et lille område i Somalia. Kun disse to steder på hele jordkloden er de rette klimatiske forhold forhånden. Dufteffekten gjorde i lang tid harpiksen mere kostbar end guld. Tilgængeligheden var ekstrem vanskelig og også derfor var harpiksen kostbar. I dag sælges den på markedet overalt i Oman for ca. 40 kr pr. kilo. »Myrraskær« er en tilsvarende duft-harpisk fra et andet træ, som også vokser i dette lille område af Oman; sjældnere og derfor også kostbar i dag.

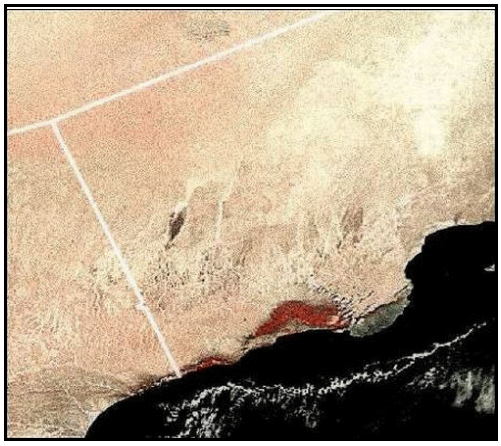

Oman har også i mange århundreder befundet sig på et strategisk godt sted; ved en korsvej for søfarende mellem Østen, Indien, Den Persiske Golf, Det Røde Hav og Europa syd om Afrika. Det indså rederierne Mærsk og Sealand i midten af 1990'erne og byggede en ny stor containerhavn ved Salalah i det sydlige Oman. Stedet, positionen er af strategisk betydning for handel.

Alt dette vidste jeg ikke, da jeg i 1995 besluttede at rejse til Oman for at opleve landet på nærmeste hold. Den udløsende faktor for min beslutning var et besøg på Kvindemuseet i Århus en råkold efterårsdag i 1995. På museet var der en udstilling af kvindedragter fra den arabiske verden. Det i sig selv var selvfølgelig interessant. Men samtidig var der også en udstilling af nogle af Jette Bangs fotografier fra hendes besøg i bl.a. Oman i 1955. Min ledsager på udstillingen havde været i Oman og fortalte mig, da jeg stod og måbede over de flotte billeder med de særprægede beklædninger, at sådan så det altså stadig ud i Oman - i 1995, og at beduinerne stadig boede ude i sandet i ørkenen. Så var jeg solgt og besluttede på stedet, at jeg måtte afsted.
Knap to år senere havde jeg skaffet mig arbejde i Oman og stod med mine kufferter i Muscat og svedte i varmen, men med sjælen fyldt med spændt glæde.

Omanerne, menneskene

Mange af disse gode omanere ligner i deres daglige privatliv os vesterlændinge. De går med joggingsko, cowboybukser, læderjakker og baseballkasketter. De tager på ferie til de samme steder som mange vesterlændinge. De drikker øl og ryger tobak. De har computere og internet, fjernsyn, mobiltelefoner og satellitparaboler, biler med airconditioning, garage, dagligstue og alt hvad til faget hører.

De to billeder er taget i en week-end, hvor jeg var på campingtur med mine to gode venner Salim og Hafidh og deres familier. De to ældste døtre sad og snakkede om Michael Jackson, drenge, de *åndssvage* lærere i skolen og hvad piger nu snakker om i den alder.

Selvfølgelig findes der også omanere, som tager afstand fra vestlig kultur og knytter sig til traditionerne og religionen. Men flertallet - i hvert fald i storbyerne - vælger den moderne, vestligt orienterede samfundsmodel.

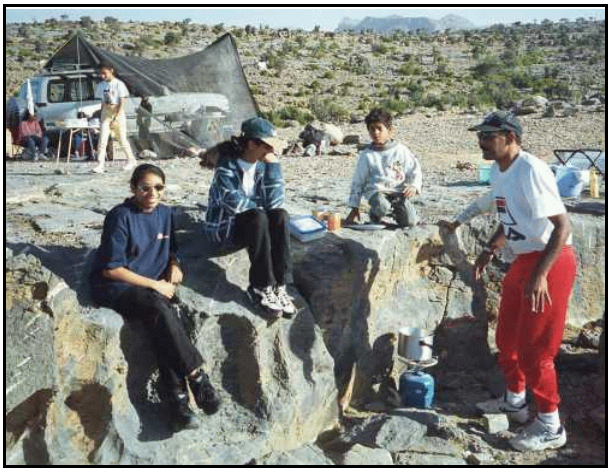

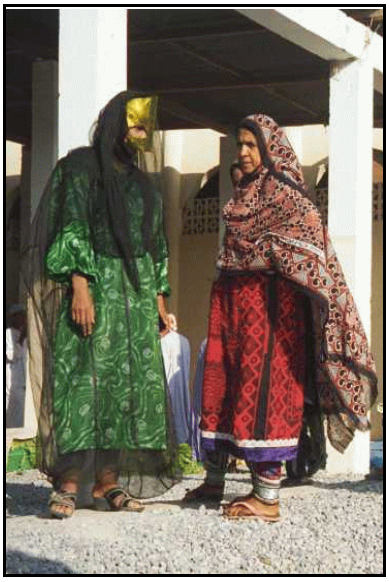

Udenfor storbyerne møder man landsbybefolkningen og beduinerne som i højere grad levede op til mine forventninger om »etnisk befolkning«. De mest fascinerende af disse to grupper var, alene ud fra en visuel tilgang, så klart beduinerne.

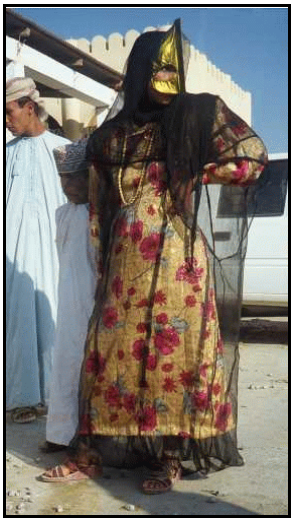

På beduinmarkedet i Sinaw kan man opleve og beundre disse spændende mennesker med deres, i forhold til den vestlige verden, særprægede beklædning.
Kvindernes ansigtsmasker har oprindeligt tjent som solbrille og som beskyttelse af ansigtet mod vejr, vind og sand. Men i dag tjener den mest formålet dekoration. Beduinkvinderne

siger, at den fremhæver øjnene, hvilket de går højt op i.
De farvestrålende kjoler og tylkåber er ikke nogen speciel festdragt. De - og jeg - synes, det er smuk beklædning. De går op i, at man optræder nobelt, når man er sammen med andre mennesker. De ser ned på vesterlændinge iført pjusket frisure, gamle svedige t-shirts, lasede bukser med hængerøv og udtrådte gummisko. I modsætning til, hvad vi vesterlændinge er vant til med hensyn til arabisk kvindebeklædning, er beduinkvindernes kjoler syet i form efter kroppen, således at der ikke overlades meget til fantasien med hensyn til, hvad der gemmer sig under kjolen!

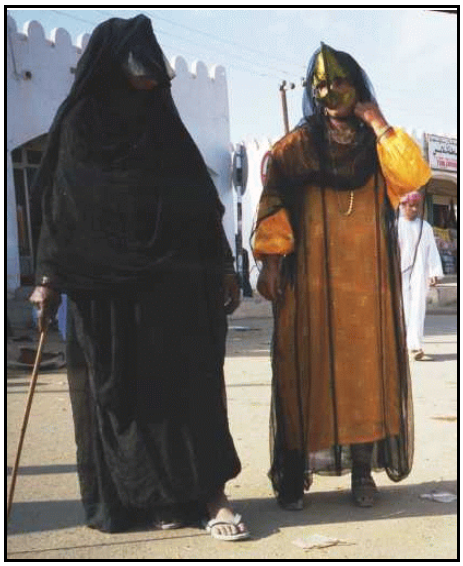

Mændene går klædt i den obligatoriske dishdasha. Efter royalt dekret skal omanske mænd bære disdasha'en når de er i det offentlige liv. Omanerne skelner mellem det private liv og det offentlige liv og der er ingen overlap mellem de to. I det private liv er beklædningen fri, men ikke i det offentlige, hvad enten de er på arbejde eller i fritiden (offentligt). Med hensyn til hovedbeklædningen kan mændene vælge mellem turban eller bedehat. Offentligt ansatte skal dog bære turban på arbejde. Der findes forskellige måder at sætte turbanen på, hvilket delvist afhænger af, hvor man kommer fra.

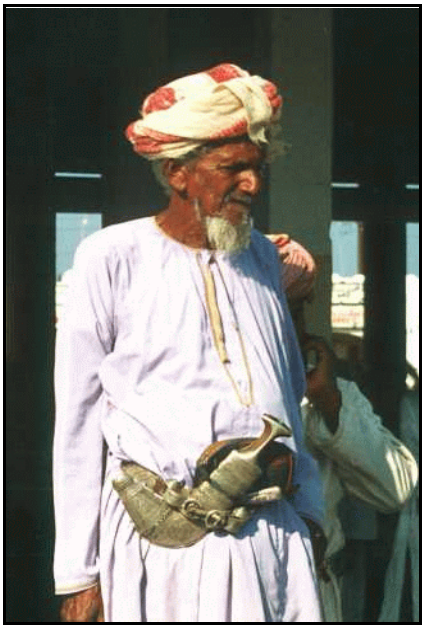

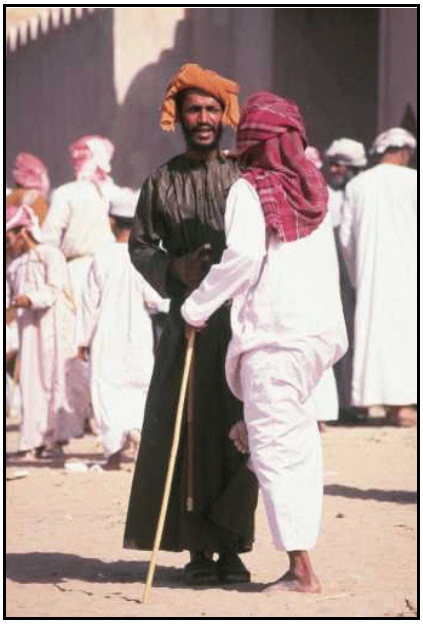

På beduinmarkedet i Sinaw (torsdag 7 - 11) handles alt, hvad hjertet begærer. Dadler, fisk, skydevå ben, frugt og grønt - og så det mest iøjnefaldende for fremmede - geder og kameler. Det er godt nok dromedarer, men omanerne kalder dem »camels«, hvorfor jeg også kom ind i vanen med at kalde dem kameler. En ged kunne op til højtiderne koste omkring 2-4000 kroner, hvilket var utroligt, fordi der er ikke fugls føde på sådan en ørkenged. Men til højtider og fester skal der ged på bordet, koste hvad det vil! Og det driver jo priserne godt opad. En barnekamel kostede dengang ca. 5-8000 kroner, mens en voksen handledes for ca. 10-20.000 kroner og opefter. En god væddeløbskamel kunne koste mange millioner kroner (ligesom en væddeløbshest). Kamelerne benyttes ikke mere som transportmiddel, de tjener udelukkende som »malkekvæg«, »kødkvæg« og som investeringsobjekt.

Der lever fortsat en hundredetusinde beduiner ude i den omanske ørken. De tjener til dagen

og vejen ved at opdrætte kameler og geder, som de sælger, når de har brug for likvide midler. Men primært lever beduinerne af fiskeri fra joller fra stranden i en 3-4 måneders sæson. De kører så en kasse isafkølede fisk (3/4 kubikmeter) på deres Toyota Pick-up til Muscat eller Dubai og sælger dem for ca. 18.000 kr. Det kan de gøre 2 gange pr. uge - i 3-4 måneder og skattefrit; i alt ca. ½ mio. kroner pr. sæson. Resten af året lever de i ørkenen, som de har

gjort i århundreder. Laver mad, passer »kvæget« (geder og kameler), samler brænde og hygger sig. På det tidspunkt, hvor jeg var der, levede de uden indbyrdes overfald og skyderier (efter Qaboss' magtovertagelse), og med en del moderne bekvemmeligheder såsom for eksempel bil, gaskomfur og batteridrevet fjernsyn. Jeg mødte flere gange afsides boende beduiner og bjergboere, der havde set en Discovery tv-udsendelse i deres batteridrevne fjernsyn om Danmark. De vidste godt, at danske kvinder står op og pakker børnene ind og kører dem på cykel i sne og regn og mørke til børnehaver og afleverer dem dér i fremmede menneskers varetægt. De stillede sig undrende overfor dén livsførelse. Beduinerne er sig deres egen livsstil bevidst og nyder at leve i en smuk natur med stjernerne, månen og stilheden og med en relativ enkel tilværelse. De tror dog ikke, at de kommende generationer vil blive i ørkenen. De ser en klar tendens til, at de unge bliver tiltrukket af storbyens uddannelsesmuligheder og blinkende, kulørte lamper.

En anden markant befolkningsgruppe i Oman er landsbybeboerne i Hajar-bjergkæden i det nordlige Oman. En dag kørte jeg en tur for at komme op til en lille landsby, som var markeret på kortet til at ligge halvt op ad den nordlige væg på bjergkæden. Orienteringen var lidt svær, så det viste sig pludseligt, at den vej, jeg var på vej op ad, endte blindt i en landsby. Mens jeg var ved at vende bilen, kom en mand løbende og bød mig ind på kaffe, dadler og frokost. Det var Mohammed, som blev min gode ven.

I alt besøgte jeg ham og hans familie et dusin gange. Det var en stor oplevelse og jeg følte mig altid velkommen og taget vældig godt af. Uanset hvem man er, er det gode tone at stoppe op, når man kommer forbi en beboelse i bjergene eller i ørkenen, og lade sig invitere indpå kaffe og dadler. Så fortæller man, hvem man er m.m. og hvilke nyheder fra andre steder, man kender til. Dette er en del af deres informationssystem. Faktisk betragtes det som dårlig opførsel at undlade at stoppe op og komme ind til kaffe og dadler.

Billedet nedenfor viser Mohammeds landsby i Wadi Bani Auf på den nordlige side af Jabel Shams, Omans højeste bjerg. Her havde Mohammeds far og onkel (som begge levede endnu) og deres familier og generationerne før dem levet et tilfreds og afslappet liv, omend til tider hårdt på grund af klimaet. Ikke materielt velstående, men tilfredse og hvilende i sig selv.

Landsbyen ligger ved en god kilde i bjerget, som gør det muligt for dem at være selvforsynende med frugt, grønt og kød. Specielt er de selvforsynende med hensyn til dadler, som er et grundnæringsmiddel, ligesom kartofler har været det i Danmark. En daddelpalme yder ca. 500 kg dadler pr. år (én høst pr. år). Tre til fem daddelpalmer er nok til en families forsyning i et år. Hvad der høstedes derudover, bliver solgt på markedet. Mohammeds familie ejer ca. 25 daddelpalmer. Men - efter den moderne civilisations indtog også i landsbyerne i bjergene, steg behovet for penge. Børnene skulle

have tøj og bøger til skolen (undervisninger var gratis). Man fik købt en bil og ville gerne bo i et betonhus i stedet for et traditionelt hus af sten og ler. Derfor er mindst et familiemedlem i arbejde i en storby. Mohammed og en af hans brødre er begge uddannet ingeniører og ansat i militæret. De er væk hele ugen og kommer hjem i week-end'en. Imens bestyrer faderen familien. Som en af mine omanske kolleger udtrykte det: Han forstod ikke rigtig denne moderne civilisation, der bød dem at drøne rundt 5 dage om ugen for at få råd til i week-end'en at sidde hjemme i landsbyen under en palme, slappe af, nyde livet, drikke kaffe og spise dadler. For det var jo lige præcis, hvad de gjorde før den moderne civilisation - bare hele tiden.

Et besøg hos Mohammed formede sig som regel således, at jeg kom derop en formiddag i week-end'en (3 timers kørsel fra Muscat). Parkerede min bil ved indgangen til landsbyen. Så var det vigtigt, at jeg havde et lille gøremål ved bilen for lige at give Mohammed og hans familie tid til at skfte tøj og komme i beredskab. Nu skiftede de fra det private liv til det offentlige liv, fordi der kom gæst. Besøgene var aldrig aftalt, jeg havde en stående invitation. Efter nogle minutter blev jeg budt velkommen og vist ind i hjemmets offentlige rum (mændenes). Kun to gange så jeg baggården med køkkenet og kvindernes spisestue.

Så sad vi dér og fik serveret kaffe og dadler og forskellig frugt og sludrede om nyheder og hændelser siden sidst. Imens dette stod på, var det min opgave at sidde, spise og drikke og tale - og at blive siddende! Det betragtes som en stor høflighed at lade gæsten sidde - gerne i mange timer. Det tog mig nogle besøg at vænne mig til dels at sidde på gulvet i timevis, dels at spise i gulvhøjde fra fællesfadet - med fingrene (ingen bestik)! Men jeg lærte teknikken og i det sidste årstid kunne jeg spise uden at efterlade halvdelen af maden ned ad armen, i skødet og på gulvet. Man spiser kun med højre hånd, men det viste sig såmænd, at blot én »klør 5« er særdeles velegnet til at skille store kødstykker ad til mundrette stykker. (Venstre hånd bruges til håndtering af maden efter den har passeret systemet).

Derefter fulgte en rundgang i landsbyens marker og daddelplantage.

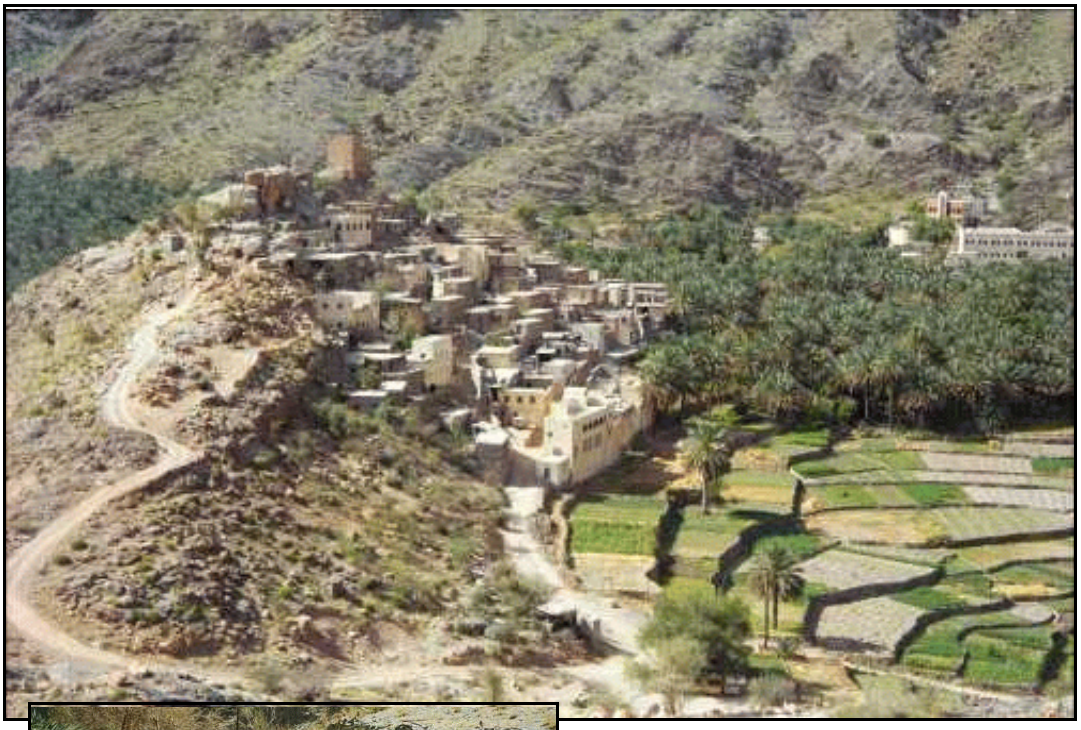

Hver gang havde Mohammed noget nyt at lære mig om landbrug i bjergene. De dyrker et væld af afgrøder: Løg, lucerne, hvidløg, majs, korn, auberginer, persille og forskellige salater. De dyrker også en lokal citrusfrugt, en såkaldt sweet lemon. Den er vældig bitter. Desværre havde de fleste sweet-lemon træer fået en væmmelig virus, så træerne var ved at dø. Desuden papaya og vistnok ti til tyve forskellige daddelsorter. Bier holder de og udvinder honningen fra dem.

En dag vandrede og kravlede vi op ad Jabel Shams nordvæg, ad en sti som i århundreder havde tjent som beboernes adgang til kontakt med den øvrige del af klanen, der boede på den sydlige side af bjerget. Stien går fra Mohammeds landsby i 400 meter over havet op til bjergryggen i 2100 meter

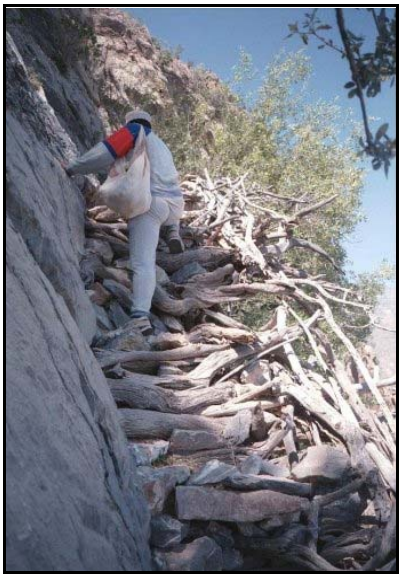

over havet. I modsætning til bjergstier i Alperne er denne sti næsten ikke-eksisterende, idet den kun er genkendelig på blanke slidmærker på stenene efter tusinder af bare fødders vandring. Her og der er der bygget stiger i træ, hvor det bli ver til stejl, glat klippe. Vi mødte 2 gedehyrdedrenge, der i bare fødder kom drønende ned ad stien med deres ca. 50 geder. Mohammed og jeg brugte 5 timer op til bjergkammen. Hans far og onkel hævdede hårdnakket, at de i deres unge dage gik hele turen op og ned på den anden side på 4 timer, i bare fødder, med stor bagage og helst om natten (ved måneskin, fordi det var køligere). Stien bliver efterhånden sjældent brugt, fordi det er mere bekvemt at køre udenom bjerget i bil (med airconditioning), selvom den tur tager 6 timer. Men - tilbage til landsbyens afgrøder - Mohammeds onkel bad os om fra ét ganske bestemt træ langs denne sti at medbringe nogle blade, fordi de var gode for hans rheuma. Vi fandt træet og onklen var glad. Hele vejen op - og ned - fortalte Mohammed mig om de forskellige buske og træers egenskaber; dét træ spiser gederne de friske blade fra, dét der har gode bær om sommeren, dét der har godt, hårdt træ til møbelsnedkeri, dét der stinker som bare pokker, hvis det brændes o.s.v. For mig så de ret ens ud. Alle af Akazie-familien med små blade og store væmmelige torne.

Det mest fascinerende i Mohammeds landsby er dog deres falaj (vandkanaler; udtales »falatsch« med tryk for første stavelse) til at lede vand fra kilden oppe på bjergvæggen ned til markerne og systemet med at fordele vandet mellem andelshaverne. Falajen er bygget i sten og cement. En rivende vandstrøm løber ned gennem den; vel en 3-5 liter pr. sekund. Ned mellem markerne med palmer, majs, citrustræer og alle de andre afgrøder de dyrker.

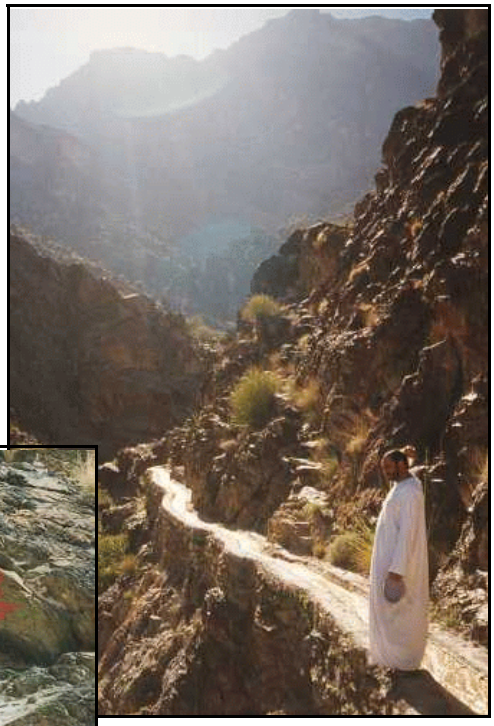

Deres marker ligger nede mellem to bjergsider (eller bakker). Der er så en falaj på begge sider af denne

lille dal. Oppe for enden af dalen forgrener de to falaj'er sig ud fra et stort vandbassin. I bunden af bassinet er der et hul, hvori de har

placeret en tilspidset palmetræstamme som prop, idet de kan hive den op og ned af udløbet. Bassinet kan rumme ca. 70 - 100 kubikmeter vand. Ved siden af falaj-forgreningen og bassinet har landsbyen (falaj-lauget) lavet deres eget solur, som er grundstammen i vandforbrugsforordningen. Soluret består af en stang, som er placeret midt i et fladt areal (ca. 5 kvadratmeter). Rundt om stangen stikker små sten op af overfladen. Hver af de fastsiddende sten repræsenterer et tidspunkt på dagen. Stenene er overordentligt kendte, fortalte Mohammed. De ældre mænd ved præcist, hvilke sten der stikker op ad overfladen omkring solursstangen. Så der er ingen, der går og sparker til stenene eller sætter nye ned.

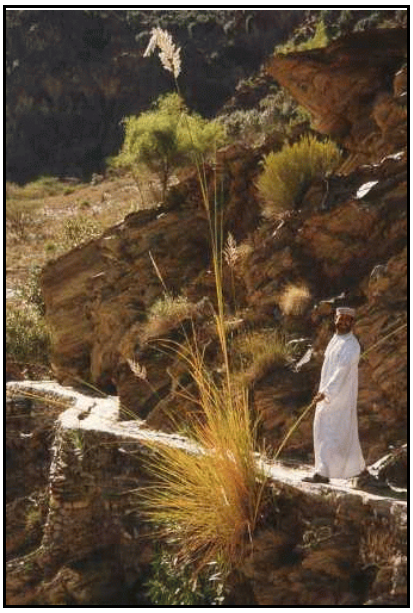

De ældre mænd i landsbyen afgør så, at Abdullah har vandet i falaj'en fra dén sten til dén sten (altså i den tid, hvor skyggen vandrer fra den ene sten til den anden), Mohammed har vandet fra dén sten til dén sten o.s.v. Abdullah sætter så en prop ned i falaj'en ud for sine marker og leder vandet ud gennem siden på hovedfalaj'en ud i en sidefalaj og ud over sine marker. Det er fordelingen i denne uge. I næste uge skifter de sten, om man så må sige. På den måde får de den ene uge vandet om morgenen, den næste uge om eftermiddagen. Der er fordele og ulemper ved forskellige tidspunkter på dagen, så der bliver fordelt også med hensyn til dette. Mohammed fortalte, at der aldrig er skænderier om vandet. Det skyldes formodentlig, at de har så meget af det og at det altid løber - også i de varme, tørre somre. Hvis Mohammed har brug for noget mere vand, spørger han bare Saud, om han må få noget af hans vand og så er den fin. Fordelingsnøglen er et ældgammelt system, hvis oprindelse fortaber sig i fortidens tåger. Men det er ikke kun et spørgsmål om, hvor meget tid man har. Det er også afgørende, hvor meget vand man forbruger. De har en målestok placeret ved siden af bassinet, som er ca. 2 meter dybt, hvor der bliver målt. Målestokken er inddelt i 24 enheder, og for eksempel har Abdullah vandet fra dén sten til dén sten og 6 enheder på må-

lestokken. Ingen af disse mål må overskrides. Mohammed fortalte, at det stort set aldrig er mængden, der er begrænsningen, fordi det sjældent er en fordel blot at lade vandet fosse ud over markerne.

Principperne for tidsmålingen er vist lidt i skred, idet Mohammed for eksempel talte om, at han har vandet fra klokken dit til klokken dat, og ikke fra den ene sten til den anden. Men han har og er vant til at bruge et armbåndsur. Det er ikke alle, der er vant til at bruge sådan et, og i hvert fald ikke de ældre mænd. Men officielt var det stenene ved soluret, der var tidsenheden.
Falaj'en bliver vedligeholdt af landsbyen i fællesskab (falaj-lauget),

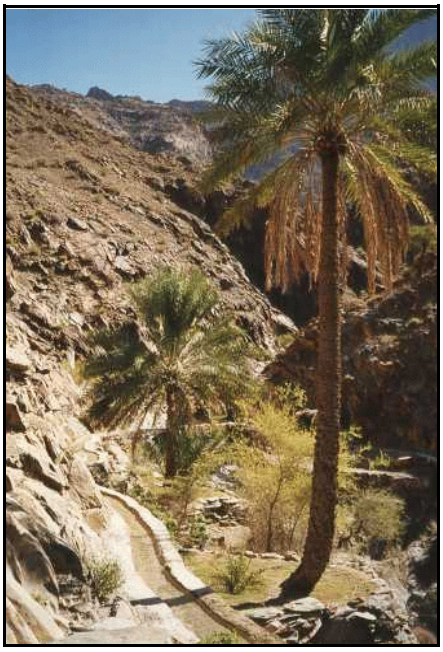

mens marker og palmer m.m. er i privateje. Falaj'en starter et langt stykke op ad bjergsiden, helt oppe ved kilden, som ligger en 6-700 højdemeter oppe over landsbyen oppe ad bjergsiden. I gamle dage løb vandet i bunden af slugten hele vejen ned til markerne, hvor beboerne dengang ledte den i den gamle falaj. Men så byggede de den nye falaj helt op til kilden og fik på den måde bedre styr på vandstrømmen, således at stort set alt vandet fra kilden når ned til markerne. Falaj'en er ført ind og ud mellem klipperne og snor sig op gennem slugten. Jeg så ingen tilsvarende falaj andre steder i Oman. Normalt kan man gå let og elegant på kanten af disse falaj'er. De tjener også som stier. Men denne her er sine steder så stejl, at det er nødvendigt at klatre på klipperne ved siden af. Falaj'en blev bygget i 1982! Falaj systemet er stadig fundamentet i landsbyernes overlevelse. Cementen fik de foræret af The Government (hvem det så end er, men en eller anden offentlig kasse). De var for fattige til at købe så meget cement selv.

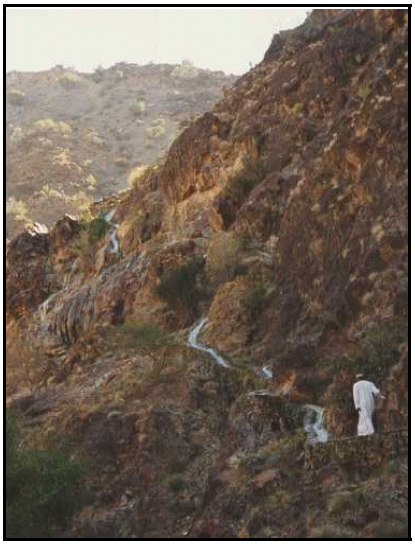

Beboerne ejer deres egne marker, planter, træer og palmer. De kan handle jorden. Det er sjældent, at nogen køber jord i en anden landsby, men det sker. I Mohammeds landsby var der et par marker, der var ejet (og blev passet) af en mand fra en landsby i nabodalen. Jeg kunne ikke få ud af Mohammed, hvorfor manden havde erhvervet sig jord i en landsby langt fra bopælen, det måtte da være besværligt. Derimod handler de jord forholdsvis ofte indbyrdes i landsbyen. Mohammed var ved at overveje at købe nogle

marker. De skulle koste i størrelsesordenen 20.000 omanske realer (á 18 kr). Det skal så lige ses i sammenhæng med at Mohammeds månedsløn som ingeniør i militæret var på ca. 800 realer pr. måned. Men tilsyneladende afskrækkede beløbets størrelse ikke Mohammed. Jeg kunne ikke præcist få ud af ham, hvad han ville med en så stor investering. De pågældende marker var kun af nogle få hektars størrelse.

Efter rundgangen i landsbyens marker og daddelplantage fulgte kaffe og dadler tilbage i det offentlige rum og straks derefter frokost; som oftest kylling, fisk eller ged med ris og salat. Til dessert: Kaffe og dadler. En lille lur for alle til at afslutte måltidet. Eftermiddagstraktementet (med kaffe, dadler og frugt) indtog vi som regel hos fætteren, som havde sit eget hus med udsigt til den anden side af dalen. Derefter kom det svære punkt for mig, at få mig frigjort, så jeg kunne komme afsted inden mørkets frembrud. Jeg tror, at Mohammed aldrig var helt glad ved, at jeg tog afsted før aftensmaden. Faktisk tror jeg, at jeg hver gang fornærmede ham lidt ved ikke at blive til aftensmad. Men sådan måtte det være, havde jeg besluttet mig for.

Begrundelsen var, at den eneste vej til og fra Mohammeds landsby fører gennem en 10 km lang slugt af 10-20 m bredde (100 m dyb), hvor vand, store og små rullesten, køresporet og bilerne skal enes om pladsen. Efter dansk standard horrible forhold, men der er altså kun den ene vej ind og ud. Hvorfor bor disse mennesker dog sådan et svært tilgængeligt sted, kunne man spørge. Jo, før den moderne civilisations indtog var det et ideelt sted, fordi det var svært tilgængeligt (sikkerhed mod angreb) og der er masser af vand og det er smukt. De gik til fods, hvor end de skulle hen. Så det var ikke noget problem, at bilerne (som de ikke havde dengang) ikke er så gode til at forcere vanskelige passager som fødderne.

Det er vanskeligt nok at køre igennem slugten ved dagslys, og heldigvis lykkedes det mig faktisk på nær én gang at undgå at køre der i mørke. Jeg ville ikke. Risikoen for at køre fast eller smadre undervognen var alt for stor. Desuden er der mellem udgangen fra kløften og motorvejen langs kysten en 45 km strækning med en god 2 spors asfaltvej over flad slette med fritgående kameler og geder.

Kører man ind i en kamel, har det samme effekt som at køre ind i en elg: Motorhjelmen fortsætter ind under maven på dyret og kroppen fortsætter tværs gennem bilens kabine og alle ombordværende dræbes på stedet. Det forekommer et par gange om ugen i Oman. Man kan ikke se kameler i mørke - før det er for sent. De har samme farve som sandet eller gruset på sletten. De burde gå med refleksbind om anklerne. Derfor var min plan så nogenlunde at nå ned til motorvejen før solnedgang. Det lykkedes næsten hver gang. Men Mohammed var ikke glad og han spurgte mig et par gange, hvorfor jeg altid skyndte mig. Det kunne jeg ikke svare på. I det mindste ikke, så vi var enige.

Den anden gang, jeg besøgte Mo hammed, sad vi og nød tilværelsen og lagde ikke mærke til, at det trak op til regnvejr. Da det gik op for os, kunne jeg forudse, at den lange smalle kløft ville blive omdannet til et inferno af vand, mudder og sten (fordi den er afløbet for et 100 kvadratkilometer opland). Køresporet ville forsvinde og det ville være umuligt i dagevis at komme hjem. Der var på min arbejdsplads ingen undskyldning for ikke at møde på arbejde efter week-end'en. Netop dén næste morgen skulle jeg på tjenesterejse til Salalah i den anden ende af landet sammen med en kollega. Afsted jeg for i min bil for at komme før regnvandet til kløften. For sent! Der holdt vi så nogle biler ved indkørslen till kløften. Det regnede kraftigt og alle bifloderne ned mod kløften svulmede op og sendte en brun mudderstrøm ned gennem kløften. Efterhånden var vi blevet 12 biler i venteposition. Regnen hørte op og vandstanden faldt langsomt. Og uret gik mod solnedgang. De første biler kørte og alle vi lemminger fulgte med; hellere køre i kortege. Det blev en kamp uden lige. Gang på gang kørte mine med-kortege-kørere fast i mudder og løst, opvasket grus, eller de kørte på store sten. Deres kørefærdigheder lod en del tilbage at ønske. Og var der andre end mig i kortegen, der havde skovl og træktov med? Nej! Så jeg var i aktion hver andet øjeblik. Først skovle hjulene fri, som den desperate chauffør naturligvis havde fået kørt så langt ned som muligt, og dernæst træktov mellem min bil og den fastkørte. Mange eder og forbandelser rumsterede inde i mit hoved. Det mest groteske i situationen var, at de 4-7 kvinder i enhver af de fastkørte biler blev siddende, imens redningsaktionen stod på. Det er under deres værdighed at flytte sig fra sæderne, stå ud, endsige - gud forbyde tanken - hjælpe til. Nej, med stoisk ro bliver de siddende. Det er mændenes pligt at sørge for det praktiske, når de er i det offentlige. Og så blive det! Men igennem kom vi takket være ét træktov og én skovl.

Næste morgen på arbejde klokken 7:45 ringede Mohammed og takkede mig for min indsats i kløften aftenen i forvejen. Hvorfra de andre i kortegen vidste, at jeg kom fra Mohammed, hvordan Mohammed havde fået det at vide (fordi der fandtes ingen telefoner i hele dalen, og han var ikke i kortegen), har jeg aldrig fundet ud af. Men historien blev der tit snakket om oppe i Mohammeds landsby og jeg blev kendt dér på egnen.

De sidste gange, jeg besøgte Mohammed, var de ved at få lagt elektricitet ind i hele landsbyen. Det forandrede og forringede mit pittoreske billede af min tid hos Mohammed. Men de var glade. Det første, han ville investere i af elektriske apparater, var et el-komfur og et køleskab (til konen i køkkenet), dernæst lys og måske senere klimaanlæg. Ikke et ord om fjernsyn og radio. Men parabolerne skød op i andre landsbyer, der havde fået elektricitet. Telefon via radiotransmission var også på trapperne.

Mohammed (og hans kone) har 4 børn og flere skal de ikke have, sagde han. Det er for dyrt. Fætteren, der er ansat i sultanens specialstyrker, havde sammen med sin kone besluttet ikke at få børn. Fremtidsudsigterne med hensyn til arbejdet er for usikre. I begyndelsen af 1990'erne lå fødselsraten i Oman på 6,0 (barn pr. kvinde i gennemsnit). Den højeste i verden på det tidspunkt. I februar 2001 var den 5,0. Børneflokke på 15 stykker er normalen. Mine jævnaldrende kollegers ambitioner var dalet til 3-5 stykker. Stadig en kraftig befolkningstilvækst, men dog mindre end tidligere. Jeg kunne godt forstå deres bekymring, fordi det er tydeligt sværere at få arbejde for unge mennesker. I de glade 1970'ere og 1980'ere blev så mange som muligt ansat i det offentlige, med det resultat at hvert eneste kontor jeg besøgte, var besat med 3-4 personer, der ihærdigt forsøgte at få det til at se ud, som om de ikke lavede noget. Det var Sultan Qaboos' erklærede strategi for at få fordelt oliepengene. Klogt set. Men med stærkt forbedret sundhedsvæsen steg levealderen dramatisk fra 35 år til 65-70 år og børnedødeligheden sank til vestlige størrelser. En sand eksplosion i antallet af arbejdsduelige personer, som der trods alt ikke længere er råd til at ansætte i det offentlige; landets indtægter følger ikke med befolkningseksplosionen. Da jeg var i Oman, blev der optaget et par hundrede unge mænd i forsvaret pr. år. Tidligere havde enhver kunnet få ansættelse, d.v.s. titusinder pr. år. Så jeg forstod godt Mohammeds, fætterens og andres bekymringer for fremtiden. En voldsom arbejdsløshed bankede på døren. I løbet af de to år, jeg var der, skete der et markant skifte i omanernes holdning til at påtage sig »usle« jobs, som omanerne tidligere importerede indere til at tage sig af; benzintankpassere, varer-på-hylderne-i-supermarkederne, rengøring m.m.

Mohammed forgudede sin yngste søn, Abdushadih. Han var nu også en lille sød charmetrold på 5 år (da jeg rejste). Hans bror Mahmoud og 2 søstre fik ikke nær samme opmærksomhed. Jeg oplevede det som en ret typisk handling hos de omanere, jeg omgikkes privat; de udvælger ét af børnene som den ypperste, den bedste, den smukkeste og det bliver også præsenteret som sådan overfor gæster m.fl. Det foregår i fuld offentlighed og såmænd også, når de andre børn i familien hører på. Det hænger sammen med den opdragelse, som i hvert fald drengene bliver udsat for. De bliver opdraget til at opsøge centrum af begivenheden og så vidt muligt sætte sig selv i centrum-magtpositionen; stil dig ind i midten af gruppen og fortæl de andre med kropssprog og med ord, at du er bedst, størst, stærkest, klogest, smartest og kønnest. Beskedenhed, falsk eller ægte, er en uting, som man ikke kommer frem i verden på. Fra børnene er 0 til 5 år, får de ubegrænset plads til at lege. Fra 5 til 10 år bliver de opdraget (normeret), og fra 10 til 15 år gør man (de voksne) sig til venner med sine børn (d.v.s. inddrager dem i voksenverdenen). Herefter er de giftemodne. Det var metoden i den gamle samfundsmodel. Om den kan overføres til den moderne samfundsmodel, må tiden jo vise.

Hvem bliver så familiens overhoved? Ikke nødvendigvis den ældste. Normalt bliver det den (mand), der viser sig at være den bedste til at bestride posten. »Jobbet« indebærer at være overhoved for en ca. 40-70 personer (typisk) med ansvar for at økonomien hænger sammen (for alle), at regningerne bliver betalt, at børnene kommer i skole, at de laver lektier, at beslutte hvem der skal have mere uddannelse, at forlige stridigheder mellem familiemedlemmer, at ledsage familiemedlemmer på offentlige kontorer og til lægen. Alle mulige store og små problemer og sager. Hvad får den pågældende ud af at påtage sig jobbet? Hovedpine, som mine omanske venner udtrykte det. Det er ikke noget, de kan undslå sig. Jobbet kommer af sig selv i takt med at vedkommendes familiemedlemmer henvender sig til, når de har spørgsmål eller problemer.

Falaj og familiestruktur
Mine daværende kollega Salim er ansvarlig for ca. 60-65 personer fra sin familiekreds. Familiekredsen omfatter i hans tilfælde også personer fra konens familie, fordi disse åbenbart ikke kan være ansvarlige selv og så er Salim den nærmeste.

Efterhånden som Salims søn vokser op, vil han overtage mere og mere af Salims opgaver i forbindelse med familieansvarligheden. Men det er ikke nødvendigvis således, at sønnen vil overtage præcis den samme personkreds, blandt andet fordi folk dør, bliver født, gifter sig, får børn m.m. Familiekredsen er en levende enhed, som er under stadig forandring. Det kan også være, at der er en anden mand i familiekredsen, som naturligt overtager overansvarlighedspositionen, fordi han forekommer familien mere ansvarlig. Overansvarlighedspositionen er ikke et defineret job, men kommer i stand, fordi personerne i familien føler sig trygge ved vedkommende og derfor henvender sig med problemer. Hvis de derfor med tiden ikke vil føle sig trygge ved Salims søn, vil de finde en anden central figur - eller ultimativt: Familien vil gå i opløsning. Familien kan også forandre sig ved, at nogen bryder ud og danner deres egen familie et andet sted. Det sker hyppigst i forbindelse med indgåelse af ægteskab.

I falaj-sammenhæng er der også familieaspekter. Markerne i landsbyen er ejet af familierne. Hver familie har sin ejendom (dé marker, dé palmer m.m.). Man taler om Abdullahs marker, Salims marker, Mohammeds marker o.s.v. Vandfordelingen er fastlagt fra tidernes morgen (hvornår det så end var - men efter sigende fra den dag, hvor landsbyen blev grundlagt), således at Abdullad får så mange dele vand, Salim så og så mange dele vand og Mohammed så og så mange dele vand. Da landsbyen blev grundlagt, blev samtidig al nødvendig land til marker inddraget og kultiveret. Derefter skete der ikke udvidelser. Skulle det ske, at Mohammed synes, at han har brug for mere land, kan han enten forsøge at købe noget af Salims land, eller han kan inddrage mere land fra »overdrevet« eller han kan flytte et andet sted hen. Hvis han køber land fra Salim, får han også tilsvarende vand med i handlen. Hvis han kultiverer land fra overdrevet, får han ikke mere vand, men må dyrke både de gamle marker og en nye marker med den mængde vand, han allerede har. Udvejen kunne være at bore eller grave en brønd og pumpe vand op. Hvis han flytter fra landsbyen og etablerer en ny landsby, vil han jo selv bestemme over det nye steds vand. Mændene flytter ikke til en eksisterende landsby. Kvinder kan flytte til en eksisterende landsby i forbindelse med indgåelse af ægteskab.

Ligesom hos Salim overtager den ældste søn i en landsbyfamilie førerpositionen i familien. Det bliver derfor også hans marker og hans vand. Hvis nu Mohammeds to sønner er lige opsatte på at blive familieoverhoved og er lige stærke eller (og) lige gamle (tvillinger eller født af to koner med samtidige førstefødte e.lign.), så må disse to sønner se at blive enige om at dele anvendelsen af faderens (Mohammeds) marker mellem sig - og at dele den fikserede vandmængde mellem sig. De ville næppe få lov til fysisk at dele markerne i mindre parceller. Blandt andet fordi det kunne medføre en uoverskuelig ændring af falaj-vandmængde-balancen.

Jeg vil mene, at hele dette fascinerende falaj-system har kunnet fungere tilsyneladende uforandret igennem århundreder, fordi befolkningsudviklingen har været stort set nul. Der har været en (hårfin) balance i et system, som menneskene i Oman fandt ud af at indpasse sig i. Men så gik befolknings-udviklingen grassat en børnedødelighed på niveau med Danmarks (med fødselsraten på 6 in mente), samt en familiestruktur der ikke mere har så grundliggende og altomfattende betydning. Der kom og-så ny teknik til, hvilket for eksempel gjorde det langt nemmere at skaffe sig brøndvand. Befolkningen er ikke mere helt afhængig af fødevareproduktionen baseret på falaj'er. På grund af disse forandrin-ger kan jeg ane, at falaj-kulturen langsomt vil forfalde. Sandsynligvis vil den fortsætte et godt stykke tid endnu, fordi landsbyernes udvikling sker langsomt. Men de har af forskellige årsager sat en udvik-ling i gang, som også direkte eller indirekte berører falaj kulturen.

Besøg hos beduinerne

Beduinerne bor fortsat i deres telte og i små hytter af daddelpalme-materialer. Let og enkelt - og sand på gulvet. Når man besøger en beduinfamilie former det sig i store træk som hos en landsbyfamilie. Men med den forskel at beduinerne er hurtigere til at hive en ged ud af flokken, skære halsen over på den og skille den ad. De har ikke samme forrådskammer-muligheder, som for eksempel Mohammed har i sin landsby med betonhus m.m. Imens geden bliver slagtet, parteret og sat til kogning bliver gæ-sten beværtet (kaffe og dadler) af familiens mandlige overhoved, som regel ledsaget af det barn i familien, der har lært engelsk i skolen. Det tager 2-3 timer at fremstille en middag på grundlag af en friskslagtet ged. Samtalen faldt sværere hos beduinerne, for mig, fordi deres tilværelse var dels me-get anderledes end min (overlappet var lille), dels meget enkel og derfor var der måske ikke så me-get at berette. Dermed ikke sagt, at de var ulykkelige. Tværtimod. De var nok de lykkeligste menne-sker, jeg traf i Oman. Hos beduinerne skal man også ryge. Jeg undgik det behændigt hver gang. Men jeg har set inkarnerede cigaretrygere gå i gulvet efter et enkelt sug på en beduinpibe (med uhyggelig stærk tobak). Maden bliver serveret, ligesom hos Mohammed, på et stort fad, hvorfra man så spiser med højre hånd. Desværre for min sarte baggrund var det vældig fint hos beduinerne at få serveret gedens hoved og indvoldene. Indvolde (hjerte, lever, nyrer og den slags) har jeg ikke noget imod. Men det er sin sag at sidde og stirre på et friskslagtet og friskkogt gedehoved øverst på maden på det store fad. Hjernen spiser de ikke på grund af risikoen for overførsel af sygdomme. Alle de reel-le kødstykker befandt sig inde hos kvinderne..... Til geden serveres ris og lidt grøntsager. Det hele ledsaget med et let, utilsigtet drys sand. Det knaser så dejligt. Den evige ørkenvind sender det ultrafi-ne ørkensand alle steder hen.

LIVSSTIL

Omanerne har generelt et afslappet forhold til livet og dagligdagen. Det skulle jeg vænne mig til, og det gik op for mig, at min dagligdag i Danmark, som vist svarede til en ganske almindelig gennemsnitsdanskers, var præget af stress og jag i en evig jagt på at opnå fuld kontrol over »det hele«. Jeg oplevede hos omanerne, at det er lige så godt at tage tingene, som de nu falder. Man kan ikke på forhånd sikre sig kontrol over alting - og slet ikke i Oman! Resultatet, livskvaliteten, er i sidste ende ca. den samme og så har man sparet sig megen bekymring og jag. Det afslappede i omanerne kommer blandt andet til udtryk ved, at deres idealtilstand er at sidde under palmerne hjemme i landsbyen, slappe af, sludre, drikke kaffe og spise dadler. Bedre kan det ikke blive!

Det afslappede kommer også til udtryk i deres forhold til tiden. Alle omanerne har et ur og jeg kunne også sagtens lave en aftale om, at for eksempel en rapport skulle være færdig på onsdag klokken 16. Senest! »Yes, Sir!«, efterfulgt af det uundgåelige »inshallah« (om Allah vil). »Yes, I will finish it until Wednesday - inshallah«. Og det var ikke altid, at Allah ville det. Jeg oplevede det, som om det i bund og grund er dem ligegyldigt om noget skete nu, i morgen, om en uge eller om et år. Set i forhold til deres idealtilværelse (palmerne i landsbyen) er det jo også logisk og rigtigt. Jeg oplevede på intet tidspunkt i de to år en omaner, der var bekymret for tiden. Jeg måtte også erkende, at tiden aldrig kunne fungere som argument i en diskussion. Specielt det sidste var en omvæltning for mig, fordi jeg jo var vant til dansk kultur, hvor man altid kan vinde enhver diskussion ved at kaste argumentet »tid« ind som trumfkort. Det blev sagt spøgefuldt - også for mange omanerne - at der hersker en IBM kultur i den arabiske verden. Hvilket intet har at gøre med det store firma fra USA. IBM er et akronym for »inshallah bukra mumkin«, hvor inshallah betyder »om Allah vil«, bukra betyder »i morgen« og mumkin betyder »måske«. Om Allah vil, i morgen - måske. Bukra har lidt samme betydning som det spanske mañana, men der er slet ikke samme hastværk over det.

Efter den første måned i Oman kom min løn ikke ind på min konto. Heller ikke efter den anden måned. Så måtte min personalechef jo i sving med at finde ud af hvorfor. Der manglede såmænd »blot« et papir (blandt mange) fra et-eller-andet-kontor-til-et-eller-andet-kontor i det store ministerium. Han fik sat sving i det og kom onsdag eftermiddag ind til mig og fortalte mig, at nu var dette papir skrevet, og at han havde fået lønningskontoret til at foretage en ekstraordinær udbetaling om lørdagen. Hurra! Så kunne der komme lidt penge på kistebunden igen. Samtidig takkede han mig for min tålmodighed; en omaner takke en europæer for et tålmodigt væsen! Det kunne vist tages som et kompliment. Men - det viste sig bare at være en and, det med at lønnen ville komme. Heller ikke i den omgang fik jeg nogen penge. Men et eller andet tidspunkt måtte det vel lykkes. Inshallaah. Faktisk lykkedes det først at få udbetalt løn efter fire måneder. Undskyldningen (den officielle) var, at jeg aldrig havde oplyst mit kontonummer til lønningskontoret. Det havde jeg nu godt nok gjort allerede den første dag, jeg var i Oman. Men det er lige meget for historien. Pointen med historien er, at den viser, at personalet på lønningskontoret ikke kunne drømme om i mindst 3 måneder at ringe eller skrive til mig, at de manglede mit kontonummer. De var ligeglade. Problemet var mit. Desværre en generel tendens i det omanske samfund, oplevede jeg, som man må lære at leve med og få det bedste ud af - eller fly landet.

I det hele taget får man intet ud af at kræve eller være utålmodig eller hidse sig op. Tværtimod. Det

giver lynhurtigt bagslag. Omanerne er meget opmærksomme på, at man omgås hinanden respektfuldt – i enhver henseende! Det kræver de også af deres fremmedarbejdere, hvilket vel er rimeligt. En af mine kolleger forsøgte at tvinge en 2-års forlængelse af kontrakten igennem mod normalt 1 år. Resultatet heraf blev et tilbud om 6 måneders forlængelse. Så troede han, at han kunne bluffe sig igennem og »vinde« over direktøren ved at true med at sige op. Én time efter han havde sendt sit brev til direktøren, én time senere, lå der et brev til min kollega om, at hans opsigelse var modtaget og accepteret. Således gik det stensikkert, hver gang nogen forsøgte den slags numre. Omvendt var de (omanerne) uhyre søde og rare og hjælpsomme, hvis man bad om hjælp eller assistance. Og egentligt kunne jeg godt forstå dem, fordi det ene kunne fortolkes som et forsøg på magtanvendelse, mens det andet var et udtrykt ønske om samarbejde (eller hvad man nu kan kalde det).

En dag på posthuset

Jeg fik en dag en af disse kom-og-hent-din-anbefalede-post-sedler fra postvæsenet. Jeg mosede i formiddagsheden på posthuset og gik til skranken for anbefalet post. Der var flere, der skulle hente. Jeg smed min seddel sammen med de andres på skranken (efter at have skrevet registreringsnummeret ned på et stykke papir - det kan være en vis ting). De andre blev efterhånden kaldt til skranken, men da der efter 45 minutter ikke var sket noget i min sag, gik jeg derhen og spurgte, om de havde fundet mit brev. »Du har ikke afleveret nogen seddel«, »Jo jeg har«, »Nej du har ikke«. »Se nu her, jeg har skrevet registreringsnummeret ned«. Hmmmm, nå. Så gik de i gang med at lede og fandt min seddel nedenunder en stor bunke papirer. Efter laaang tid kom manden tilbage med et brev og kastede det på skranken »Værsgo'«. Jeg kiggede på det og sagde så »Det er ikke mit brev, jeg kender ikke afsenderen, modtageren er ikke mit navn og postnummeret er heller ikke 113 for Muscat, men 133 for Ibra«. »Hvis det ikke er dit brev, hvorfor har du så fået afhentningssedlen?«, »Ja, det ved jeg heller ikke, jeg har jo sådan set ikke bedt om den«. Hmmmm, nårh nej. »Se, det er ikke mit navn, og postnummeret siger, at brevet skulle have været i Ibra. Det er ikke mit brev.« Så skete det forunderlige, at manden tog en kuglepen, stregede postnummeret ud på konvolutten og skrev i stedet »113« og kastede brevet over til mig »Så, værsgo'. Det er dit brev.« Jeg må tilstå, at dér kunne jeg ikke dy mig og kastede mig ud i en overstrømmende grinen - og gik.
Om historien er sand? Ja faktisk. Oplevet på egen krop.

Arbejdsstil

Noget jeg skulle vænne mig til med omanerne var, at når jeg bad dem om at udføre en opgave, så fordrede det mindst to opfølgninger. Ellers skete der ikke noget. Hvorfor mon det? Jeg tror, det var, fordi de var vældig gode til at lave planer og fantasere. Man kunne sidde og have de dejligste, mest spændende og morsomme samtaler om fantastiske ting. Men bagefter, så vidste vi alle godt, at det bare var fantasi. Så når det kom til »seriøst« arbejde, var vi ikke helt enige om, hvornår i processen, der skulle startes, hvor grænsen mellem fantasi og »virkelighed« var. Første henvendelse vedrørende et stykke arbejde var for at markere, at nu skulle der ske noget. Første opfølgning derefter var for at markere, at jeg mente det alvorligt. Anden opfølgning var så for at markere det ønskede tempo. Jamen, kunne man så ikke bare springe den første henvendelse over og gå direkte til opfølgningerne? Desværre ikke. Noget for noget. Sådan var det bare. Det var nu også meget skægt med disse fantasiflip. Måske skal det hele heller ikke være så effektivt. Måske skulle vi nordeuropæere prøve at adoptere »det kunstneriske udtryk« i en samtale og dyrke det til samme højder som en omaner er i stand til?

En anden og anderledes oplevelse er telefonsamtalerne. Når to omanere mødtes, starter de med at udveksle et væld af høflighedsfraser: Hvordan går det med arbejdet? Hvordan går det med bilen? Hvordan går det med familien? Hvordan går det med dine geder? Hvordan gik din ferie? o.s.v. Et sandt fyrværkeri af fraser fosser ud af deres munde. Det gælder for alt i verden om at være den, der sidst giver op at finde på flere fraser. Resultatet er, at det gerne tager et par minutter, før de kom til den egentlige samtale. Dette forløb gør sig også gældende i telefonsamtaler. Min ven Salim hævdede, at en fjerdedel af hans telefonregning var høflighedsfraser. De første mange sætninger i en tele-

fonsamtale er høflighedsfraser - og først derefter kommer man til den fase, hvor man giver sig til kende og tjekker, at man har forbindelse til den rigtige person. Jeg havde ofte omanere i telefonen, med hvilke jeg udvekslede store mængder høflighedsfraser - og så var samtalen slet ikke til mig.

Mødekultur
Det var også noget af en oplevelse for mig at være til et møde, hvor en omaner blev engageret og følte for sagen. Han talte og talte og talte og talte. Selve talen var formålet. Jo flere ord desto bedre. Ord var guld. De kunne tale i en time om en lille detalje. Følelserne kom ud med antallet af ord. Det var det samme, de gentog og gentog og gentog. De skiftede ord, men sagde det samme igen og igen. Retorisk en forrygende præstation. Måske var det også bare mig, der skulle lære, at man lige så godt kan opbygge og nyde kunstneriske momenter i et i øvrigt kedeligt møde.

Det var anstrengende at lytte til for en nordeuropæer som mig. For at vi kunne være nogenlunde sikre på, at alting var forstået ens og at der var enighed, skulle alting gentages i gennemsnit 4 gange, fordi de sproglige forskelle var enorme. Specielt når det kombineredes med, at halvdelen af mødedeltagerne var indere og den anden halvdel omanere - og én nordeuropæer.

Jeg lyttede ind imellem til arabiske kærlighedssange på radioen sammen med omanere. De største sangere kan synge uafbrudt i 2 til 3 timer. Sangen er bygget over samme læst som talen til mødet. Det er det samme, sangeren gentager og gentager. Fra gentagelse til gentagelse skifter de ord ud og udtrykker det samme med nogle andre ord. Jo flere forskellige måder at sige det samme på - desto flottere og større præstation.

Fatalisme
Jeg oplevede omanerne som fatalister. Blandt andet på baggrund af oplevelsen i Wadi Sahtan efter mit andet besøg hos Mohammed. Hvis Allah vil, at vi kører fast i wadi'en i dag, så kører vi fast. Hvis Allah vil, at vi kommer igennem, så kommer vi igennem. »Ja, de var altså ikke kommet igennem, hvis jeg ikke havde været der med skovl og trækreb«, siger jeg bare. Forkert tænkt - af mig. Det var Allahs vilje, at vi skulle komme igennem trods besværlighederne. Jeg var så sendt af Allah den dag. Som en af mine (australske) kolleger kommenterede det: »Nå, du har kun været her i tre måneder og har allerede opnået at være Allahs udsendte«. Den fatalistiske holdning slår igennem i mangt og meget. Måske ikke så bevidst. Men for eksempel i opdragelsen, som indeholder mange elementer af: »Hvis Allah vil, så .....«, altså at man ikke selv har nogen indflydelse. Det udnyttes, for mig at se, til at indtage en afslappet holdning til planlægning og problemløsning. Det værste for mig, som nordeuropæer, var, at der intet argument var imod det. Lige meget hvad der sker, så er det et udtryk for Allahs vilje og derpå har mennesket ingen indflydelse! Interessant kultur at være iblandt. Det er jo en diamentral modsat livsindstilling af, hvad vi vænner os til og bliver opdraget til i Nordeuropa.

Kvinder
Kvinderne i den arabiske verden. »Så rejser du altså ned til et land med kvindeundertrykkelse!«. En kommentar jeg måtte påhøre en del gange, før jeg rejste. Jeg ved ikke noget om forholdene i andre muslimske lande; jeg har ikke været der. Men det er der jo så mange andre, der har. De udtaler sig i hvert fald bramfrit om forholdene alle vegne i den arabiske og muslimske verden på én gang. Min oplevelse var, at kvinderne ikke er undertrykte i Oman (i hvert fald på det tidspunkt, hvor jeg var der). Ovenstående citat rammer lige så meget i plet som en mening om at Danmark består af Christiania og porno. Der er flere nuancer på sagen end som så.

I butikker, offentlige kontorer, banker o.s.v. var der lige mange kvinder og mænd ansat. Kvindelige chefer. Mandlige chefer. I privatlivet blev mændene sendt på indkøb eller havde konen til at gå foran og dirigere, hvad han skulle slæbe på. Kvinderne var varieret og fikst påklædt. Farvestrålende og elegant. Det tilslørede så jeg kun i storbyen og var efter sigende et modefænomen fra Saudi Arabien. På min arbejdsplads havde vi nogen af de kønneste og fikseste kvinder, jeg længe har set.

Sultanen opfordrer kvinderne til at deltage i politik og til at stille op til valgene til de konsultative råd. Der er kvinder i høje stillinger. Den første kvindelige minister var lige på trapperne, da jeg forlod landet. Det var ved at være almindeligt accepteret, at en kvinde kunne leve alene efter en skilsmisse og være et lige godt menneske af den grund.

Talte jeg nogensinde med kvinderne i Mohammeds familie? Nej, kun en enkelt gang i 30 sekunder. Jeg kom på besøg og kun kvinderne og børnene var hjemme. Søsteren begyndte at tale med mig på gebrokkent engelsk. Hun var tydeligvis vældig interesseret i at tale engelsk med nogen. Men ak - efter 30 sekunder kom Mohammeds far styrtende og overtog føringen. Mohammeds søster havde gået i skole til og med 10. klasse og havde vist været dygtig. Men nu var hun kommet over den almindelige giftealder (hun var et par og tyve år). Så nu sad hun dér og ventede..... Hun havde håbet, at hendes skolegang havde ført til et job i storbyen, hvilket det også ville have kunnet, men der var noget, der var kikset for hende, og nu sad hun der i landsbyen.

Hvorledes så med disse i vores vestlige verden såkaldte erotiske sidespring? Min mørklødede omanske kollega blev helt bleg, da jeg spurgte ham. »Nej, nej, nej, er du rigtig klog. Aldrig. Det gør man ikke. Når man er gift, så er man gift. Og sex er noget, der hører ægteskabet til«. I Saudi Arabien og i Iran stenes man til døde for sex udenfor ægteskabet (både for sex før ægteskabet og i tilfælde af sidespring). I Oman kan straffen være nogle års fængsel. Det er en skandale for familien. Dette gælder, såfremt de to parter er muslimer. Hvis en af parterne er ikke-muslim (vantro), er reglerne lempeligere, lod jeg mig fortælle.

Ud over dette fortalte min kollega mig, hvorledes en del af livet forløber hjemme hos ham. De er 15 børn og hans to forældre. Han har selv tre børn og vil have to mere. To af hans brødre er yngre end hans eget yngste barn. Han er selv den førstefødte og derfor den, der har ansvaret for familien. Hvad indebærer det så? Hovedpine, sagde han. Regningerne skal han betale. Han skal sørge for familiesammenholdet, hjælpe familiemedlemmer til lægen, give gode råd til alle i familien, hjælpe med lektier m.m. Heldigvis hjælper hans tre ældste brødre ham med finanserne. De bor alle sammen i et hus med 5 rum. De er aldrig alene. Aldrig i hele deres liv. De var ved at bygge 6 rum ekstra til. »Hvordan spiser I så? Sammen eller i hold?« »Jo, mændene spiser sammen i et rum, kvinderne sammen i et andet rum og børnene i et tredie rum.« »Spiser du så aldrig sammen med dine børn og din hustru?« »Kun hvis vi går på restaurant.«

De sociale strukturer

Hovedstaden Muscat er udstyret med nogle gigantiske supermarkeder, hvor man kan købe rugbrød, danske oste, smør (6 kroner for et halvt pund), grisekød og alle mulige dejlige ting. Det er nogle dejligt store og venlige supermarkeder med masser af plads og stort set ingen mennesker i. Det er et eller andet med, at de 10-12 indflydelsesrige familier her i Oman synes, at der er prestige i at have sit eget indkøbscenter (uanset indtægt eller udgift), hvilket så kommer os andre til gode i form af disse luksussupermarkeder. Tøj køber man hos inderne. Det kan være et slid at finde noget, der ikke er af kunststof. Men til gengæld er det billigt. En anden måde er at komme med et par bukser og et stykke stof og sige til en skrædder: Kopier disse bukser. OG vupti – to dage senere har man to ens bukser.

Ligeså med stole, dimser til bilen o.s.v. Modsat i Danmark, hvor man går ud og ser på, hvad der er af valgmuligheder, så sætter man sig ned her og designer sin stol eller biltagbagebærer og går hen til en håndværker og siger: Byg den her dims i disse materialer. Og vupti – to dage senere har man en nydelig dims. Arbejdslønnen blandt håndværkerne (indere) er meget lav, så derfor kan det lade sig gøre på den måde.

I det hele taget er der store sociale forskelle, som det vist er tilfældet i alle andre lande end lige de skandinaviske. I messen betjenes vi af messedrenge. Man knipser bare med fingrene og udtaler sit ønske, så sker der en hel masse. I supermarkedet er der en mand til at lægge varerne på båndet, en kassemand og en mand til at pakke varerne ned i plastikposer. Benzinpåfyldning foregår på samme måde; en inder klarer det hele, mens man sidder indenfor i den klimaanlæg-bearbejdede kabine. Tøj vaskes og stryges for 50 kroner for 14 dages forbrug (hvilket vil sige mindst en skjorte og et par bukser pr. dag). Jeg har lidt svært ved at vænne mig til denne upper-class-status. Det er meget forskelligt fra, hvad jeg er opdraget til. Omvendt sagde mine indiske kolleger på arbejdet (hvor vi havde tilsvarende sociale forskelle), at de sagtens kan se forskellene og at de ikke forstår, hvorfor det skal være sådan. Men trods alt tjente de på denne måde 5 gange så meget, som de ville kunne hjemme i Indien og at de derfor på denne måde kan forsørge deres familie derhjemme meget bedre.

Til gengæld er det indere, der sidder på stort set hele forretningslivet, hvilket de gør så effektivt, at ingen andre forsøger sig. Godt nok skal firmaet være ejet af en omaner, men ham ser de sjældent. Omanerne er fortrinsvis lønmodtagere i det offentlige og i bankerne. Når man går i butikker, værksteder og lignende steder, er personalet indere. Når man kommer på offentlige kontorer og i banken, konfronteres man med omanere. To vidt forskellige typer mennesker, som arbejder på hver deres måde. Blegansigterne (fortrinsvis britter) ser man ikke meget, men de er der i stort antal bag kulisserne. Det hele er blandet op med filippinere, malaysiere, pakistanere, srilankanere, Zanzibar-omanere, 23 danskere og andet godtfolk.

De arabiske tal

Mens vi er ved det arabiske, så blev jeg lidt klogere, som tiden gik. Det, vi i vesten kalder arabiske tal (1,2,3,4,5,6,7,8,9,0), er rent faktisk arabiske tal. Det er altså ikke kun decimal-systemet, vi har dérfra. De tal, man ser i den arabiske verden (١,٢,٣,٤,٥,٦,٧,٨,٩,٠) er persiske tal (sådan meget oprindeligt talt). Men disse persiske tal var det nødvendigt at kunne. Blandt andet fordi telefonerne kun er udstyret med persiske tal. Prisskilte kan også være kun med disse tal. Bemærk at 6 tallet ligner vores 7 tal; det kan man få meget sjov ud af. Bemærk også at nullet i de persiske tal ligner en prik. Nu er det sådan, at man foretrækker de persiske tal i Oman formodentlig for at frigøre sig fra den vestlige verdens tegnsætning. På de topografiske korts arabiske udgave (med arabisk skrift) er det vanskeligt at skrive tallene med persiske tal, fordi en kote-prik og et nul ikke kan skelnes fra hinanden. På det punkt måtte omanerne derfor give sig og skrive vestlige tal (oprindeligt arabiske) på den arabiske udgave af kortene.

Om hvordan man kommer til at køre i sin egen bil i Oman
Brugte biler købtes ved, at man kørte (i den bil man ikke havde) rundt til supermarkederne og så efter opslag. Ethvert supermarked havde sin opslagstavle. Så ringede man til vedkommende, der ville sælge og aftalte at mødes. Jeg havde kigget på nogle stykker og fandt hurtigt ud af, at de informationer om bilpriser, jeg havde fået på forhånd, ikke havde hold i virkeligheden. En ny Toyota LandCruiser kostede minimum 250.000 kroner (hvilket dog stadig var 1/3 af prisen i Danmark, men alligevel). En ny Jeep Cherokee kostede 180.000 kroner. Enhver med respekt for sig selv kørte på campingtur ud i naturen i week-end'en. Derfor var biler og 4-hjulstrækkere et af samtaleemnerne på arbejdspladsen, ligesom superligafodbold i Danmark. Herunder selvfølgelig også hvilke biler, der var gode til hvad. Jeep Cherokee årgang 1990 – 1993 skulle man undgå, fordi der var tale om biler produceret i Kina til kinesisk brug, men de blev mærkværdigvis sendt til Oman. Jeep'en var ikke så højakslet, klimaanlægget var lige knap stort nok, interiøret var billigt amerikansk plastik, der ryster i stykker, og motoren blev godt varm i Oman , fordi den var bygget til nordamerika. Til gengæld var det den bil, der kørte – og blev ved med at køre – de mærkværdigste steder, specielt i sand. LandCruiseren var alt, alt for tung; men den var dejlig. De andre japanske firehjulere var bare for svage eller usle. Jeep'en var også den eneste, der samtidig kunne køre 170 km/t, uden at det føltes underligt eller ubehageligt. Det kunne være en stor fordel, eftersom der er store afstande i Oman, og vejene sine steder er til hurtig-ræs (800 km snorlige vej gennem flad ørken, for eksempel). De andre biler kørte ikke mere end 110-120 km/t. Range Roveren var dog alle overlegen. Ulempen var bare, at man skulle have to, fordi den ene altid var på værksted (og prisen …..). Så jeg besluttede mig for, at det skulle være en Jeep Cherokee. 4 liter motor og 190 HK. Jeg tænkte, at hvis jeg skal nå at eje en bil med 4 liter motor, så skulle det være nu. Det tiltalte mig, at have en bil, som jeg kunne stole på og som jeg vidste kunne komme frem (næsten) overalt. Klimaet er ret dræbende i Oman, hvis man løber ind i problemer med bilen.

Hvem skal man så stole på i en brugtbilshandel? Jeg var lige ved at købe en Jeep af en philipinsk herre. Meget pæn bil o.s.v. 112.000 kroner. 50.000 kilometer på et år. Manden hævdede, at han havde fået serviceret bilen hos Jeep forhandleren efter forskrifterne. Desværre kunne forhandlerens værksted kun finde to serviceregistreringer i deres computer (ud af 9 mulige) – og manden forsvandt ud af min business. Mens jeg snakkede med gutterne på kontoret om sagen, kom det frem, at kollega Keith var ved at overveje at sælge sin Jeep. Så jeg slog til dér, fordi han har holdt sin bil omhyggeligt efter forskrifterne hos forhandleren. Men Keith's kone ville altså have en større bil, fordi hun ikke ville sove udendørs mere. Man kunne sove indeni Jeep'en, men for meget plads var der ikke. Skal man købe en brugt bil af en, man kender? Tjah? Vi blev enige om at tage chancen. Jeg fik den for 103.000 kroner; 2 år, 50.000 kilometer, 2 reservehjul og diverse ekstraudstyr.

Nu var der lige det, at man i Oman ikke kan ordne noget som helst pr. korrespondance, hverken telefon, telefax, e-mail eller brev. Fuldstændig umuligt. Alting krær personligt fremmøde. Om det så er betalingen af en regning. Korrespondance pr. telefon, telefax, brev eller e-mail bliver kun brugt i privat sammenhæng. Hvorfor? Jeg tror, det beror på to aspekter. Dels møder omanerne generelt andre mennesker med skepsis grænsende til mistillid, dels er et personligt møde hyggeligere og en anledning til at få en kop kaffe og en sludder om alt muligt. Men denne kultur kan gøre et bilkøb til en tidsrøvende affære. (Denne generelle skepsis, som mine omanske venner gav mig ret i er en del af hverdagen, er nødvendig, blev jeg fortalt, fordi man ellers uvægerligt bliver snydt).

Det der med at kende nogen i Oman er nøglen til at få noget gjort. Min ven Salims onkel var den mand i banken, der underskrev lånegodkendelser. Desværre havde Salims onkel været lidt uheldig, med hvem han var flink overfor, fordi der i løbet af det forgangne år var stukket to fremmedarbejdere af fra min arbejdsplads med kæmpegæld. Onklen havde derfor fået »overfrakke« på. Jeg måtte til mit bilkøb have et suppleringslån på 50.000 kroner for lige at spæde de medbragte kontanter op. Min låneansøgning kørte forrygende hurtigt deruda' med alle papirer o.s.v., lige indtil overfrakken så, at der manglede kautionserklæringen fra arbejdsgiveren (det var ikke nok, at Keith (sælgeren af bilen)

kautionerede for mig). Kautionserklæringer gav arbejdsgiveren kun til omanere. Så gik jeg rundt til fem andre banker. De havde alle forskellige måder at sige det på, men sammenfattende var deres holdning, at de ikke handlede med nye fremmedarbejdere. Medmindre arbejdsgiveren kautionerede og man samtidig også havde en privat kautionist, som havde sine penge stående på en sikker konto i samme bank. Det var jo håbløse forhold. Hvad så med delt bil-ejerskab mellem banken og mig? Ikke nok. De var blevet tørret godt og grundigt mange gange, bankerne. Men det var en sær holdning fra min arbejdsgivers side at sige til en ny fremmedarbejder: »Nu er du ansat – og for resten skal du lige medbringe mindst 50.000 – 100.000 kroner, fordi du bliver nødt til at købe en bil, når du kommer hertil«. Det kan man da ikke, synes jeg. Men det var faktisk blevet situationen. (Man kan ikke leve i Oman uden en bil; det er umuligere end i USA og Canada). Jeg havde et par kroner med herned på en bankcheck (den var de 10 dage om at kreditere min konto) for at lette bilkøbet. Lånet kunne jeg ikke få. Så jeg måtte have gang i at sælge nogle reserver derhjemme. Samtidig begyndte Keith at trippe, fordi han fik det ene tilbud efter det andet, da det rygtedes, at han var ved at sælge sin Jeep, som var kendt som en af byens bedst holdte Jeeps. Så der var lidt nerver på. Samtidig lavede jeg en aftale med bankdirektørens sekretær, at jeg kunne komme til at møde bankdirektøren. Jeg ville spørge ham, om det virkelig var bankens politik ikke at ville handle med nye fremmedarbejdere, når der nu var penge på kontoen, kautionist, god stilling med rigelig løn o.s.v. Dagen før mødet ringede Salims onkel og fortalte, at bankdirektøren havde været ned i Kontoret for Lån og havde kigget i min sag og sagt, at det vart da noget pjat ikke at give mig det lån og havde underskrevet min ansøgning. Og tjuhej var pengene fra lånet pludselig på min konto. Endda uden at jeg har snakket med direktøren. Spøjst. Så var jeg jo nødt til at tage lånet, fordi det ellers ville være pinligt for Salim og onklen. Det er vigtigt, at man ikke bringer andre i en situation, hvor de taber ansigt. Jeg myldrede straks over i banken og fik overført de 5800 OR til Keith's konto og myldrede tilbage til Keith med overførselskvitteringen, fik hans underskrift på en lap papir om, at jeg nu havde købt bilen og fik udleveret nøglerne.

Vi fik fat i en af de omanske kolleger, som udfyldte formularen (til motorkontoret) for omregistrering af bilen. Formularen var på arabisk og skulle udfyldes på arabisk. Så myldrede Keith og jeg ud til motorkontoret (40 km fra vores arbejdsplads) og ind til skranken. Det så jo også glimrende ud, sagde manden, men... Der manglede lige en kopi af mit id-kort og pas. Pokkers. Om de havde en kopimaskine, jeg lige kunne låne. Nej, desværre. Han var såmænd vældig flink manden. På vej ud af kontoret sagde jeg sarkastisk til Keith, at det ville jo være smart, om de havde lavet formularen på engelsk, så man kunne se hvilke papirer, man skulle medbringe. Hvortil Keith grinede og sagde: »HA – det står der ikke noget om og desuden laver de reglerne om hver måned«. »Nåhr ja – dumt spørgsmål«, mumlede jeg. Ud på vejen igen og hen til Novotel, hvor en receptionistinde lavede et par fotokopier. Tilbage igen til motorkontoret. Nu var dét ok. Ja – man aner, at der skete mere. Så gik manden i krig med tastaturet og begyndte at hamre mine data ind. Han hamrede løs og spurgte mig så, om mit pasnummer (selvom han havde en kopi foran sig) og om mit visumnummer. Visumnummeret var skrevet meget utydeligt i mit pas, så vi kunne faktisk ikke læse det. Snakke, snakke, snakke. Han kunne ikke finde mig i computeren (som var i netværk med politiets centrale personregister). Hverken under visumnummer, pasnummer eller navn. Efterhånden var vi samlet 5 personer omkring computeren. Så spurgte jeg, om det betød, at jeg slet ikke var der. Det grinede vi af alle sammen. Han beklagede meget, og forklarede, at han selvfølgelig ikke kunne omregistrere bilen til en person, der ikke var der. Meget venlig mand.

Dagen efter ringede Keith til en ven i politiets centralregistratur. Han kunne sagtens finde mig og gav mig det korrekte visumnummer. Jeg skrev en lille gul lap på samme side i passet som det ulæselige visumnummer og så kørte vi afsted igen. Den første mand i skranken dagen før ville godt acceptere mit danske kørekort. Men ikke den mand vi nu talte med. Blank afvisning. Reglerne ændrede sig hurtigt .... Tilbage igen til arbejdspladsen og finde nogen, som kendte nogen i Transport Departmentets kørekortskontor for at speede op på kørekort sagen. Et dansk kørekort kunne byttes lige over med et omansk, og ombytningssagen var indledt straks ved ankomsten til Oman 3 uger før, men det tog sin tid. Vi fandt en kontakt til kørekortkontoret, ringede dertil og fik at vide, at sagen ventede dér på en

underskrift fra His Excellence the Ministers Office på et brev til politiet.

Den kom to dage senere. Afsted politiets kontor for udstedelse af kørekort med pas, id-kort, dansk kørekort og en håndfuld pasfotos (man bliver vel klogere) og en omansk kollega, der ikke talte engelsk. Ud til politiet og stå i kø. Det viste sig, at klummerhovederne på vores personaleadministrationskontor havde sendt original-papirerne til arkivering hos politiet, så vi medbragte en fotokopi. Vi brugte derfor en time på at lede efter originalerne. De blev faktisk fundet. Hen i køen igen. Ja, nu så det jo meget godt – næh holdt. Jeg havde ikke skrevet udstedelsesdato og udløbsdato for mit danske kørekort på formularen (som var på arabisk og udfyldtes på arabisk). »Nå, men kan I ikke lige hjælpe mig med det«. Nej! Så ud at lede efter en venlig person, der gad at hjælpe os med det. Efter en halv time fandt min hjælper (analfabet) noget familie. Vi fik så skrevet nogle datoer på formularen. Tilbage i køen. »Jo – nu ser det meget godt – næh, det er jo ikke den rigtige slags pasfotos«. Hvabehar? »Næh, de skal være med blå baggrund«. Og jeg havde kun medbragt nogle store og små med både hvid og grøn baggrund. »Gebyret kan jeg vel så betale om ikke andet?« Ej heller, for det var på 20 OR, og jeg havde kun 12 i portemonæen. SUK. Heller ikke i dag. Tilbage til byen. Ind til en fotograf og få taget nogle billeder og hæve penge til gebyret. Og hov! Bankkontoen var spærret, selvom der lige dagen før, var gået løn ind. Op til vicedirektøren (en kvinde), kun hun kunne lukke spærrede kontoer op. »Nårh, det er dig med lånet«. Jeps, mig i egen høje person. Gad vide, hvad der var sket? Det må være noget kludder i forbindelse med lånesagen, men den blev lukket op igen med det samme.

Afsted igen næste dag. Jo sørme, nu så det ud til, at det hele var, som det skulle være. I hvert fald tog de imod papirerne på kontoret for kørekortprintningen. Og tre kvarter senere stod jeg med mit nye omanske kørekort i hånden. Hurra! Jeg fik næsten tårer i øjnene. Men ak – på vej tilbage til arbejdspladsen opdagede jeg, at de havde skrevet forkert blodgruppe på. SUK. Afsted igen næste morgen. Denne gang gik det så hurtigt. De lavede et nye og korrekt kørekort på få minutter.

Ind i mellem kunne det være svært at holde det oprindelige formål for øje, og det havde kun taget tre uger. Men i det mindste var jeg i besiddelse af nøglerne til bilen og derfor kørende. Det var godt, og det var en dejlig bil.

Så manglede vi blot at få bilen omregistreret fra Keith til mig .....

RELIGION

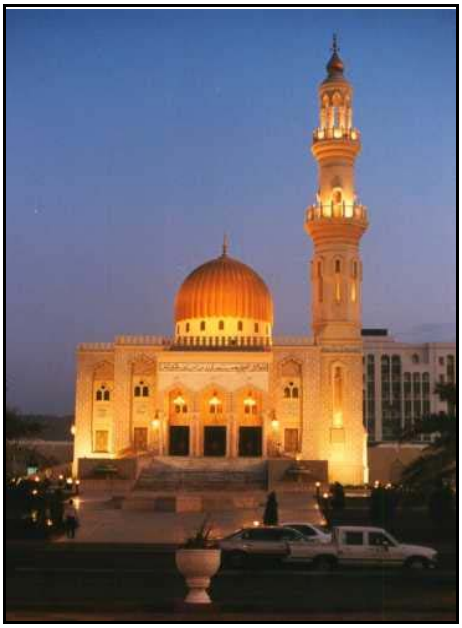

Langt den overvejende del af omanerne er muslimer. I hvert fald i samme grad som danskere er kristne. Nogen er aktivt religiøse, andre har et mere distanceret forhold til religionen. Jeg oplevede på intet tidspunkt gennemsnitsomaneren som fanatisk religiøs. Generelt var det en god oplevelse for mig at møde Islam.

Hvorledes er det så, med hvad man må eller ikke må i dette islamiske land? Jeg vil sige, at de omanere, jeg mødte, er mindst lige så tolerante som danskere. Omanerne accepterer i høj grad, at der er forskellige måder at leve livet på. De har deres måde, andre har andre måder. Men selvfølgelig er der i deres islamiske kultur regler for, hvordan det sig hør og bør at opføre sig. Hvad jeg blev fortalt af mine omanske kolleger om disse leveregler, svarer sådan cirka i store træk til, hvordan man omgås hinanden i en ganske almindelig, sund, dansk familie. Der er ikke den store forskel. Selvfølgelig er der detaljer, hvor vi er forskellige, men i store træk er det det samme. Det står i kontrast til, hvad jeg var blevet fortalt via danske aviser og TV om islamiske leveregler. Hvad jeg oplevede i Oman, var sundt og fornuftigt. Porno må man ikke besidde og for den almindelige omaner er adgangen til alkohol svær o.s.v. Og hva' så? Hvad de så finder på i Afghanistan og andre steder med ikke at må høre musik m.m., er der heller ikke så meget forståelse for hos omanerne.

Der er kristne kirker i Muscat. Jeg vil vove den påstand, at omanerne ofte har en baggrund for deres tolerance, idet de qua deres grundige religiøse uddannelse (koranskolen) også har lært om kristendommen og jødedommen. Jeg oplevede, at de er mere vidende om kristendommen end danskere om Islam.

Ikke-muslimer må ikke besøge moskeerne i Oman. Omanerne ønsker at have disse steder for sig selv til deres religiøse gøremål. Men så kan vi vantro gå og nyde de smukke bygninger udefra.

Hvis en kvinde føder et barn udenfor ægteskab, kan hun blive straffet med 6 måneders fængsel. Faderen til barnet kan straffes med 12 måneders fængsel. Bagefter skal de så gifte sig med hinanden. Skilsmisse kan forlanges af begge parter hver for sig. Manden er i dén situation lige så usselt stedt som danske mænd i skilsmisser. Risikoen er stor for, at manden bliver ribbet for alt og nægtes adgang til børnene. Også dér har kvinderne (i Oman) betydelige fordele.

Nogle steder oplevede vi blegansigter så godt nok tilspidsede situationer. Der var en af mine venners kolleger, der afholdt et privat party i en officersmesse. Han var iført spraglet Hawaii-skjorte og en af

damerne kom i kjole med blottede skuldre. Disse to forhold afstedkom en skriftlig advarsel fra arbejdsgiveren (ved gentagelse afskedigelse!). Så der var tøj-etikketten at tænke på. Det går omanerne meget op i. Og man er nødt til at respektere det. Tøj-etiketten er: På alle offentlige steder skal man være pænt påklædt. Offentlige steder er alle steder, hvor man møder andre mennesker – undtagen indendørs hos private venner og på disses terrasser. Men hvis naboen (som måske er muslim eller hindu) kan se ind, er man nødt til at tage pænt tøj på også dér. Sådan er det bare. Ude i ørkenen eller i bjergene eller på stranden skifter alle (også omanerne) til almindelig dansk-agtig afslappet fritidsbeklædning. Pænt tøj er: Kjole til ned under knæene, dækkede skuldre og ikke nedringet (kvinder) samt for mænd pæne lærredsbukser (ikke jeans-cowboybukser), pæne sko (ikke sandaler eller Jacoform) og langærmet skjorte med rigtig krave (flip). Mænd bør heller ikke være for farvestrålende påklædt.

Noget, som overraskede mig mere end noget andet, var, at vi kristne fik fri fra arbejde den 25. december (jul). Jeg spørger bare, hvor mange muslimer i Danmark, der får fri fra arbejde på islams helligste dag? Det var ministeren selv, der gav fri til alle kristne i ministeriet. Sikke en tolerance! Jeg var vildt imponeret og benovet. Vi ikke-muslimer havde desuden også fri på muslimernes helligdage; dér var der ingen skelnen.

Det med fridage er i det hele taget et forunderligt kapitel. Vi vidste sjældent, før dagen før, at nu ville vi få en, to, tre eller fire fridage. Mange gætterier fløj rundt i luften, når der var optræk til en fridag i forbindelse med en religiøs højtid. Én gang blev det om aftenen i fjernsynet annonceret, at hele landet ville holde helligdage (fri) de sidste to dage i den igangværende uge. Næste morgen på arbejdet tikkede klokken 9 en fax ind fra vores ministers kontor, som gav alle departementer i hans ministerium en yderligere fridag, så vi fik lige pludselig ikke blot 2 fridage, men hele 3 fridage. Vild jubel! Klokken 13 (der var altid fyraften klokken 14) tikkede en fax ind fra Sultanens kontor, at alle i hele landet fik fri i 4 dage. Så - vupti - var ugen kortet ned til én arbejdsdag (i løbet af mindre end 18 timer). Det gør det ret svært at planlægge noget som helst, eller aftale noget som helst med vennerne om campingture til ørkenen (hvilket kræver store, omhyggeligt planlagte indkøb af forsyninger til kroppen og bilen). Men sådan er der så meget...

Religionen slår også igennem i forbindelse med helligdagene og det på en anderledes markant måde, end vi er vant til i Danmark. Den arabiske kalender er baseret på månens bevægelser omkring jorden, hvor vores vestlige kalender, den gregorianske, er baseret på jordens bevægelser om solen. Nymåne, fuldmåne o.s.v. er forhold, astronomer kan beregne på sekundet, og enhver kan slå efter i almanakken for at finde informationen. I princippet burde der ikke være nogen overraskelser med hensyn til, hvornår en ny måne(d) begynder. Men i Oman er det ikke den astronomiske beregning, der styrer kalenderen. Det er derimod Stormuftien (den øverste præst). Det er hans iagttagelse af nymånen, der bestemmer, hvornår en ny måned starter. Hvis der er overskyet, bliver månedens start udsat, indtil Grand Muftien har iagttaget månen. I princippet kan en måned godt gå hen og blive vældig lang (mere end de 29,5 dage en månecyklus varer), hvis der er overskyet. Tilsvarende vil igangsættelsen af den næste, nye måned blive udsat. Det sker sjældent, fordi det stort set aldrig er overskyet. Men dette Stormufti-besigtigelsesprincip havde som tydelig, praktisk konsekvens, at vi ikke vidste,

hvornår fridagene i forbindelse med helligdagene faldt, fordi de alle er placeret i henhold til den arabiske kalender, og hvis den er »flydende«, bliver det uforudsigeligt. Sædvanligvis vidste vi ikke, indtil dagen før, hvornår en fridag i forbindelse med en islamisk højtid ville undes os. Fridagene kunne falde før eller efter week-end'en, for eksempel, alt afhængig af Stormuftiens besigtigelse af månen. Et forunderligt system, som det tog min tid at vænne mig til, fordi jeg som vesterlænding ønskede at planlægge min nærmeste fremtid i alle detaljer. Med tiden lærte jeg at tage det afslappet og handle spontant efter de muligheder, Stormuftien gav os.

Hvorfor må man ikke bruge udtrykket »muhamedaner«? Fordi det postulerer, at den islamiske menighed tilbeder profeten Muhammed. Det gør de ikke. De tilbeder Allah, som den eneste sande gud. Det ville være profant at tilbede profeten Muhammed (men de ærer profeten Muhammed, bestemt). Derfor skal man ikke benytte udtrykket »muhamedaner«. Det opfattes som et ekstremt nedsættende skældsord.

Ifølge Koranen må muslimer ikke spise gris, fordi grisen er uren (opfører sig urent) og fordi grisekød fordærver hurtigere end alle andre typer kød i varmt klima. Ikke desto mindre har de fleste supermarkeder i Muscat en speciel afdeling for svinekød. Man kan ikke kigge ind i den særlige griseafdeling, man skal rundt om et hjørne. Dér finder man præcist de samme grisevarer som i Kvickly. De er der af hensyn til alle fremmedarbejderne, som overvejende er kristne og hinduer.

Hvad er det nu, det er, det der med Ramadanen?

Ramadanen er den 9. måned i det islamiske måneår. Ramadanen er indstiftet for at komme i hu (eller fejre) at Mohammed fik den første åbenbaring. I måneden Ramadan skal de rettroende faste mellem morgengry og aftenskumring (i praksis mellem solopgang og solnedgang). At faste vil sige at undlade at spise, drikke, ryge og have seksuelt samkvem. Overholdelsen af fasten er en af »de fem søjler« i Islam. Måneåret er ca. 12 dage kortere end den gregorianske kalender, hvorfor Ramadanen flytter ca. 12 dage frem hvert år. Da jeg var i Oman, startede Ramadanen den første gang den 31. december og forventedes at slutte den 28. eller 29. januar. Det var nogenlunde let for dem at komme gennem fasten om vinteren p.gr.a. de forholdsvis lave temperaturer. Men når Ramadanen falder om sommeren, er der efter sigende en hel del, specielt svagelige personer, der bukker under for den manglende væskeindtagelse.

Overholder de fasten? Ja, det tror jeg. Jeg havde i hvert fald ikke nogen grund til at tro, at de ikke gør det. Jeg så ikke nogen spise, ryge eller drikke i dagtimerne. Gik jeg tur i for eksempel souq'en ved solnedgangstid i Ramadanen, så jeg de handlende sidde parat med maden på tallerkenerne og teen hældt op, og i samme sekund muathin'en kaldte til idhan (aftenbønnen) fra minareten, startede spiseriet. Og den næste halve time handledes ikke, fordi de så også gerne lige skulle i moskeen efter at have spist.

Kan de lide det? Ja! Mit indtryk var bestemt, at de synes, det er en god ting. De fortalte mig, at formålet med Ramadanen for dem er noget med at koncentrere sig om koranen, opbygge viljestyrke gennem afholdenheden - og at feste om aftenen sammen med familien i en grad, som ligner vores jul, og at bryde den daglige trummerum på en positiv måde og leve dagligdagen på en anderledes måde. De fleste af mine omanske kolleger så frem til Ramadanen.

En dag under Ramadanen spurgte nogle af mine omanske kolleger mig, om jeg ville være med til at spille fodbold klokken fem. Jeg spurgte lidt forbavset, om de ikke skulle hjem efter arbejdet og hvile sig, så de kunne være klar til at bryde fasten. Næh nej, det var næste morgen klokken fem, der skulle spilles fodbold. De kørte igennem hele natten fra familiefesten med fastebruddet til den årle morgen, hvor det gik over i fest sammen med kammeraterne. Jeg havde helt ret i, at de skulle hjem at sove om eftermiddagen.

Hvad så med ikke-muslimerne under Ramadanen? I princippet havde Ramadanen ingen indflydelse på vores levevilkår. Men i praksis havde det. Jeg fik, sammen med de andre ikke-muslimer på arbejdspladsen, skriftlige anvisninger om, hvad der forventedes af os i forbindelse med Ramadanen. Vi blev informeret om: Det var ikke tilladt at spise, drikke og ryge i nærværelse af muslimer i fastetimerne. Alkoholiske drikkevarer måtte ikke serveres i nogen bar (men jeg kunne købe alkoholiske drikkevarer til at tage med hjem ved bagdøren til messen mellem klokken 20 og 21 hver dag). Det var forbudt at spille musik eller andre lydbånd offentligt (for eksempel på stranden). Kvinder blev mindet om, at deres beklædning skulle være i overensstemmelse med beskeden standard. Ved svømmepøllen og på tennisbanen måtte man ikke bære bikini eller shorts eller tilsvarende.

Konsekvensen af disse anvisninger var, at jeg følte det som at blive taget med fingrene i klejnekassen, når jeg på arbejdet smuglede en kiks i mig ude på toilettet klokken 11 om formiddagen. På week-end-turene skulle man jo så også passe på, og ikke bare stoppe op og hælde noget vand i sig eller gufle en ostemad. Det var enten om bag en stor sten eller ned at rode i bunden af bilen. Det var ikke muligt at finde en bar eller sådan noget, hvor der blev spillet musik. Der var ingen fester. Campingture med de omanske venner var udelukket, fordi de koncentrerede sig om Ramadanen sammen med familien. Jeg var nødt til at gå hjem midt i arbejdstiden, hvis jeg trængte til en kop kaffe. Påklædningen skulle på offentlige steder være lidt mere »passende« end ellers. Min joggetur blev foretaget i lange bukser og ikke i shorts (i 35 graders varme!). Men bortset fra det, så var hverdagen såmænd lige så god som ellers. Men jeg hørte om nogle turister, der blev så forbavsede over, at de ikke kunne købe alkoholiske drikkevarer, at de rejste direkte hjem og det lokale omanske turistselskab fik en klage på halsen.

I Ramadanen arbejdede vi kun fra 8:00 til 13:00 de fem hverdage (mod normalt 7:30 til 14:00). Det var dels af praktiske hensyn, fordi muslimerne var trætte i dagtimerne (på grund af fasten og fastebruddet om aftenen og natten), dels for at give de rettroende mere tid til Ramadan-koncentrationen.

Men det var forvirrende ikke at vide, hvornår Ramadanen startede, før end ganske få timer, før det faktisk skete. Skulle man møde klokken 7:30 eller 8:00 den næste morgen? Kunne man aftale noget med nogen og risikere, at det måtte aflyses, fordi muslimernes hverdag forandrede sig så meget, når Ramadanen indledtes. Ligesom det var forvirrende ikke at vide, hvornår den afsluttedes. De 3-4 fridage i forbindelse med Eid-al-Fitr, som afslutter Ramadanen, kan tilsvarende flytte sig 2 dage i hver retning.

Restauranterne i Oman er stort set alle lukket i fastetimerne, hvilket vist nok - trods alt - er et særsyn i den muslimske verden. Madbutikkerne er alle normalt åbne og folk køber ind i store mængder for at være parat til det store måltid om aftenen, når fasten bliver brudt. De fortalte, at de bryder fasten med te og dadler og derefter går over til et måltid af større dimensioner, som gerne strækker sig over 2-5

timer. Faktisk stiger salget af madvarer med ca. 30% under Ramadanen i forhold til almindelige måneder.

Nå, men så starter Ramadanen vel bare ifølge almanakken og kalenderen? Næh nej. Stormuftien (øverste-præsten) skal se månen dukke op efter nymåne og derefter erklære, at Ramadanen starter ved midnat samme aften. Det annonceres i radio og fjernsyn. I mit første år i Oman var der overskyet, sagde Stormuftien, den aften, hvor månen skulle kunne ses i Muscat ifølge almanakken. Jeg så ikke skyggen af en sky, men sådan var der så meget. De øvrige muslimske lande startede Ramadanen dén dag (hvor der altså var overskyet i Oman). Mærkeligt nok var starten på Ramadanen i Oman i alle årene en dag før eller efter starten i de andre lande (læs: Saudi Arabien).

Dagen, hvor månen forsvinder igen, er afslutningen på Ramadanen (det er igen Stormuftien, der erklærer månen for usynlig). Dagen efter er det festdag (Eid al-Fitr), hvor der slagtes geder og kameler og spisning og fest. Og så fik vi lige en 3-4 fridage oven i hatten og muslimerne køber nyt tøj og alle sender Eid-kort til hinanden.

UDFLUGTER i den omanske topografi og natur
En af de stående vitser blandt mine danske venner var, da jeg var i gang med forberedelserne til at rejse til Oman, og da jeg fortalte dem, at jeg skulle lave topografiske kort: »Husk lige at måle, hvor bred stranden er!«, efterfulgt af et sandet grin. Jeg må indrømme, at jeg heller ikke vidste noget om topografien i Oman eller på den arabiske halvø for den sags skyld, før jeg begyndte at studere emnet. Mine forventninger var, at der var sand over det hele. Bare sand, og så lidt forrevne klipper her og der. Man havde vel set »Lawrence of Arabia«. Men jeg blev klogere. Oman byder faktisk på alt, hvad hjertet kan begære undtagen lige gletschere og tropisk regnskov. Arealet af landet er 330.000 kvadratkilometer (8 x Danmarks areal). Heraf er 85% ørken, 10% bjerge og 5% opdyrket land. Det vil sige, at der groft sagt er halvt så meget landbrugsjord i Oman som i Danmark - til en befolkning der på det tidspunkt var halvt så stor. Det var jo ikke så galt endda. Men de øvrige 96% er godt nok golde. Der gror ikke meget i ørkenen og i bjergene. Men det gør dem ikke mindre interessante, smukke og fascinerende.

Man kan køre et godt stykke op ad Jabel Shams, Omans højeste bjerg, indtil man bliver stoppet af et hegn. Toppen af bjerget er militært område med en stor radar. Men det er nu heller ikke så meget for toppens skyld, man kommer dér. Det er på grund af en gigantisk kløft, som skærer sig ind i bjerget, som ellers bare ligner en gigant stor sten. Denne kløft er ca. 1,5 km dyb og bred og samme fantastiske formationer som Grand Canyon i USA.

Dér camperer man - på kanten af kløften og steger bøffer, drikker et par øller, nyder den kølige luft i 2000 meters højde og kigger på den forrygende solnedgang og bagefter på en overspættet stjernehimmel. Temperaturen falder ned til +15 grader! Så ned i soveposen på campingsenge, hævet 15 cm over jorden som værn mod skorpioner og slanger.

Op klokken 6 næste morgen, fordi solen bager kraftigt med det samme. Der er lige en ½ times kølig afslapning fra daggry til solen overtager magten med sine brændende stråler. En morgen var der tåge nede i dalen. Yderst sjældent fænomen i Oman og et sikkert varsel om optræk til cumulusskyer og torden med så megen fugtighed i omløb. Men vi spændte rygsækken på (med 4,5 liter vand pr person) og gik ud over kanten på kløften og kantede os hen ad terrasserne, som er så typiske for sådan en canyon, og nød de flotte formationer og suset ved at kigge nedad.

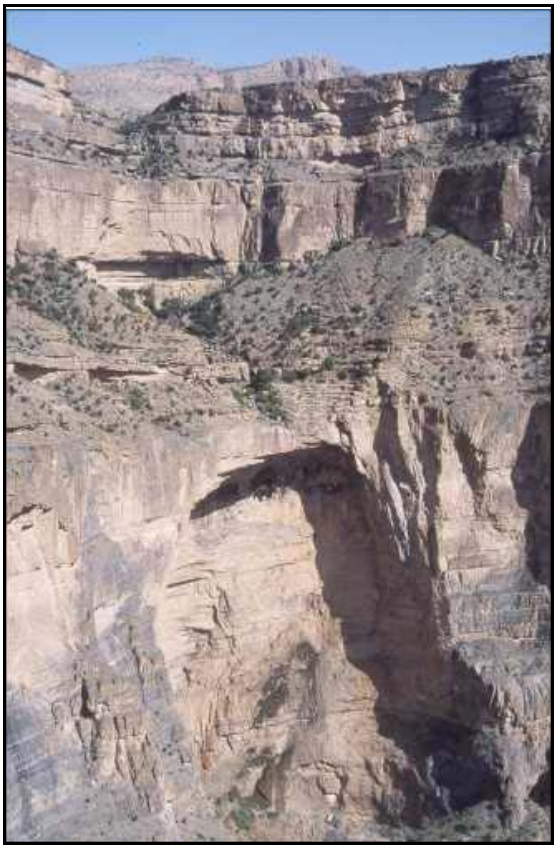

Efter halvanden time kom vi til et af turens højdepunkter, en gammel forladt landsby, som lå midt på bjergvæggen, halvt inde i nogen grotter. Den ligger lige under dét sted på den øverste kant på kløften, hvor terrænet ovenover har afløb for vandet, når det regner og danner et stort vandfald. Vand var der derfor nok af for de daværende beboere. Landsbyen var beboet indtil ca. 1990. Da blev vejen op på bjerget bygget og landsbyboerne fik tilbudt nye huse ude ved vejen (på kanten af kløften). De flyttede derud, fortalte de, fordi livets praktiske detaljer var nemmere der ude. Nu lever de af opdræt af geder og af at væve tæpper (af gedeuld). Landsby er måske så meget sagt, idet der kun havde boet 1 eller 2 familier i den nu forladte by og i den nye bebyggelse, bor der kun én lille familie.

På den gamle boplads havde de bygget terrasser til dyrkning af afgrøder og frugttræer; midt på klippevæggen i denne enorme kløft! Med mange hundrede meters lodret fald nedad (faktisk ikke bare lodret men kraftigt overhængende) og lodret klippe opad. Lige over landsbyen, inde under den lodrette klippevæg, fandt vi en stor sø med en flot drypstenshule bagved. Dér satte vi os og nød den formidable udsigt. Det var simpelthen overvældende. De oprindelige beboere havde selvfølgelig slået sig ned på dét sted, fordi der var rigeligt med vand og fordi det var et sikkert sted (mod fjender). Det er et af de mest spektakulære steder, jeg nogensinde har opholdt mig.

Bagefter asede vi tilbage op og ud af kløften. Drikkevandet rakte lige akkurat til at nå bilerne. Vi satte os på kanten af kløften ved bilerne og kiggede på det hele. Blandt andet de store cumulus skyer, der var ved at skyde op. De skød op i et tempo, der overraskede os alle. Jeg troede, jeg kendte til pludselige vejromskift fra Alperne, men det her gik hurtigere. Afsted kørte vi med fuldt tryk på speederen for at komme ned af bjerget og ud af dalen. Fordi de skyers udseende tydede på vildt uvejr. Vi kom også afsted lige 15 minutter, før det brød løs. Bag os, i de næste halvanden time, byggede det op til sorte, gigant store skyer med torden og lynild og regn i vanvittige mængder. Vi nåede lige akkurat ned og ud af dalen. De lokale havde allerede taget opstilling langs wadierne for at se vandet komme. De sagde, at vandet ville komme om 15-20 minutter. Ned med speederen og afsted. Bag os bragede uvejret. Dagen efter fortalte flere kolleger, at de havde bekendte eller familie, der var strandet oppe i bjergene der omkring, hvor vi havde været. De nåede ikke ud, før vandet i wadierne skyllede vejene væk. Når det ikke er slemt, venter man som regel 3-5 timer, før man kan komme over wadien igen. Når det er slemt, forsvinder vejen - og så må man selv se, om man kan finde hjem.

En anden af mine yndlingsture for week-end-camping gik til den sydøstlige del af bjergkæden i den nordlige del af Oman. I slutningen af 1980'erne var der nogle hvide etnografer, der deroppe fandt en række 4000 - 5000 år gamle gravkamre (altså på samme måde, som man »fandt« Amerika for 400 år siden). Vi kørte bogstaveligt talt op ad den stejle bjergside på et primitivt kørespor (her glæder man sig over sin Jeep's køreegenskaber); ca. 1200 højdemeter at overvinde. Vi kom så op på et plateau i ca. 1800 meters højde. Gammel havbund, som er blevet skubbet op. Her oppe på dette plateau ligger disse gravkamre. I alt 96 stykker.

De er bygget som keglestubbe med en nedre diameter på 3 til 7 meter og en højde på op til 10 meter. Dér har de ligget i 4000 - 5000 år. Det er cirka samme alder som de ægyptiske pyramider. Besynderligt, men fantastisk at se. Fra plateau'et kan man se viden om, da det er det højeste bjerg dér på egnen. Udsigt over havet og resten af bjergformationerne i omegnen og ind over ørkenen. Ganske spektakulær placering for sit gravmonument. Dramatisk. Man ved ikke stort mere om gravkamrene, bl.a. fordi de var tømt, da etnograferne nåede frem.

Vi camperede på toppen lige ved siden af det største og flotteste gravkammer. Flot solnedgang, forrygende stjernehimmel og lækker solopgang. Natten var dejlig kølig. Ned til +13 grader kom vi. Det var dejligt for en gang skyld at have en kølig næse uden at skulle høre på klimaanlægget evige summen. Dagen derpå gik vi rundt (i T-shirt og korte bukser) i området, samlede bjergkrystaller op (de lå bare sådan spredt ud over terrænet), nød stilheden, solen, lyset, udsigten,

geder, æsler og gedehyrderne. Vi fangede en enkelt skorpion (formodentlig 6 cm lang, hvis den blev udstrakt), som Naturhistorisk Museum i Muscat var meget interesseret i at få, fordi de var ved at kortlægge skorpiontyperne i landet. Og så kravlede vi med bilerne ned igen (første gear i den lave gearing!).

Verdens næststørste hule og en koranlærer

Oppe i Hajar bjergene sydøst for Muscat oplevede jeg de mærkeligste ting. Dels lå der jo altså disse 4-5000 år gamle gravkamre (som skrevet om ovenfor), dels finder man også verdens næststørste hule deroppe. Hajarbjergene er op til 1800 m høje og danner en slags høj-plateau. Stejle bjergsider langs kanten og så højplateauet. Der er anlagt ét eneste kørespor derop. Oppe på plateauet deler køresporet sig ud i flere grene. De fører alle til små landsbyer. En landsby kan være helt ned til én families størrelse. Min gode ven Malik og jeg kørte derop i en tre-dages week-end (i to biler). Fra køresporets start ved foden af bjergsiden blev gearet sat i lav gearing og så ellers første eller andet gear hele tiden (det gav en gennemsnitshastighed på 4-5 km/t og et benzinforbrug på 2-3 km/liter). Det var et jammerligt kørespor.

M

en frem kom vi. Hurtigere og mere bekvemt end man kunne gå. Vi startede med at køre hen ad en lang sidegren af køresporet, som vi ikke kendte til fra tidligere ture. 18 km henne ad sporet kom vi til den sidste landsby. En lille bitte sag med 6 huse. Undervejs havde vi passeret 4 andre små landsbyer. De 18 km skar sig gennem de mest brutale bjerge og slugter - og ikke antydning af bevoksning eller vand. Ubarmhjertige klipper over det hele. Hele tiden sad nervøsiteten i baghovedet for et bilsammenbrud, men det slap vi heldigvis for. Vi nåede vejs ende, fik vendt bilerne og pludselig

stod der en mand ved vejsiden, der gerne ville med op at køre. Ind med ham i bilen. Han fortalte, at han var koranlærer og på vej hjem til sin landsby. Han havde tilbragt de sidste fem dage i denne »bageste« landsby. Han kom der næsten hver uge for at undervise de omkringboende i koranen. Han er normalt 8 timer om at gå hjem til sin landsby ad små stier op over bjergene. Ingen medbragt vand eller mad; det var ikke nødvendigt, sagde han.

Vi kørte afsted mod vores planlagte campingplads ved siden af det største og flotteste gravkammer oppe på det højeste bjerg. Koranlæreren kom med hele vejen derop. Derved sparede han 5½ times gåtur. Da jeg om aftenen sad ved siden af gravkammeret og kiggede på solnedgangen, kunne jeg med kikkerten langt ude i det fjerne se køresporet ud til »den sidste« landsby. Jeg kunne også næsten se ned til lærerens egen landsby på den anden side af gravkammeret. Så sad jeg der og tænkte på denne lille, seje mand, der hver uge gik fra sin landsby over til »den sidste« landsby, underviser i koranen og derefter gik hjem igen. Ad brutale bjergstier i 1500-1800 meters højde. I stegende sol og steghede om sommeren. I koldt, blæsende vejr om vinteren. Hans egen landsby lå på kanten af højplateauet ud mod havet. Der var ca. 7 timers vandretur fra hans landsby ned til havet og vejen mellem Quryat og Sur. Men han gik altid den anden vej ind modmidten af dette kæmpemæssige, vildsomme bjergmassiv for at undervise. Det var så sejt og viljestærkt, at jeg næsten ikke kunne fatte det.

Vores plan for den næste morgen var at forsøge at finde Majlis Al Jilnis, som er verdens næststørste kendte hule/grotte. Der kan stå 7 jumbojet'er inde i hulen (hvis man ellers kunne få dem klemt gennem indgangen). Vi kørte først en time ned til en anden sidste landsby for enden af en anden køresporsgren. Parkerede bilerne under stor bevågenhed af de stedlige børn, og så ellers afsted på næsten må og få. På kortet var markeret nogle »sink hole« (sammenstyrtninger) i et iøvrigt fladt område oppe på toppen af bjergkæden. Det kunne jo være en af dem. Hulen skulle være der på egnen, havde vi fået beskrevet. Sink hullernes koordinater aflæste fra kortet og kodede dem ind på GPS'en og så afsted op over en bjergkam fra landsbyen.

Vi kom op på til en fantastisk smukt højslette. Det så næsten ud, som om der var græs på den, men det var »bare« små grønne buske. Hen over den og hen til det første sink hole. Det var lissom ikke det. Nå, hvad så? Vi var gået 5 km fra bilen i 2½ timer, havde så nogenlunde styr på, hvor vi var, takket været GPS'en og kortet, men hvor var den store hule? Pludselig kom der en dreng hen mod os og vi så hans landsby lidt borte. Ja

men, vi skulle bare fortsætte hen over sletten og så hen over bjergkammen i horisonten, så var den der. Jo tak. Vi oksede deruda'. Da vi så kom over bjergkammen og stod dér og kiggede efter hulen (hvordan ser man en hule udefra?) så vi lige pludselig en mand komme gående med sit æsel. Vi besluttede at forsøge at krydse hans spor og spørge ham. Ned over stok og sten, og pludselig stod vi i udkanten af en lille landsby - og ovre på den anden side af landsbyen så vi hullet til hulen. Afsted og ned til landsbyen, eller rettere bostedet. Beboerne kom springende og vi hilste hjerteligt alle på hinanden. Sæt jer endelig ned og få en kop kaffe og nogle dadler. Som sagt så gjort satte vi os sammen med mændene under deres dejlige skyggefulde træ og fik de dadler og den dejlige omanske kaffe. Sludre snakke om dette og hint og hvem vi var og hvor vi skulle hen. Jo, det var altså den hersens hule..... Nå, men det er hullet derovre, fortalte de. Vi gik derover sammen.

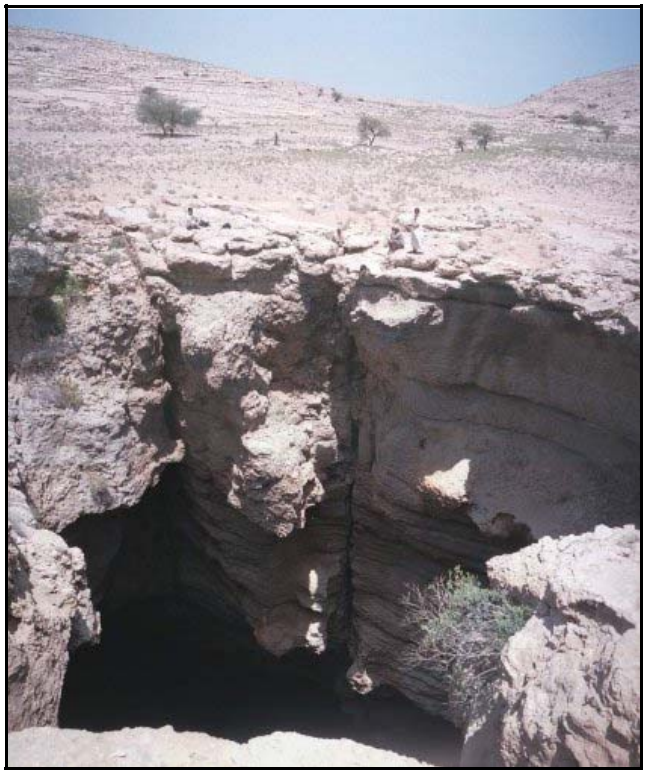

Hullet ligger der som en sort plet midt på et fodboldbanestort vandret område. Ikke noget med ind i siden af et bjerg. Næh, et hul ned i et vandret område. Det er det mest skræmmende hul, jeg nogensinde har set. Ca. 20 meter i diameter og sort som arvesynden. Kanten er knivskarp, så vi lagde os på maven og forsøgte at kigge ned i hulen. Vi vidste fra nogle bekendte, som har været nede i hulen, at der er 150 meter ned til bunden igennem dette hul. Ved at skygge godt omkring øjnene mod omgivelsernes lys kunne vi lige skimte bunden langt nede. Selve taget i hulen, jorden hvorpå landsbyen ligger, er ca. 15-20 meter tyk. Derfra frit fald. Nede på bunden er hulen ca. 200 m i diameter fra væg til væg. På dette tidspunkt havde jeg mistet enhver lyst til at kravle derned - og kravle op igen. Det foregår ved, at man abseil'er ned ad et klatrereb og så kravler man op igen ved ganske simpel muskelkraft. Det var for stort, for dybt og for mørkt for mig. Knipse nogle fotos af hullet, af os og af landsbyen. Så sad vi der og kiggede og sundede os. Vi havde fundet hulen, men det var slet ikke, som jeg havde forestillet mig. Jeg havde ikke forestillet mig, at der boede mennesker 50 meter fra hullet til hulen. Men dér bor

altså 15 mennesker i deres lille bosted. De bor stadig i huler i klipperne. Med vægge bygget op i kampesten foran hulehullerne (og med en trædør i kampestensvæggen!). Geder, æsler, børn, kvinder og dejlige træer. Jeg havde ikke forestillet mig, at man kunne sidde dér under et dejligt skyggefuldt træ på kanten af hullet ned til verdens næststørste hule. Sidde dér og få serveret dejlige dadler og kaffe. Kontrasten var formidabel. Ingen afskærmning langs kanten. De havde set alle disse skøre englændere, som bostedsbeboerne betegnede dem, der havde været dér og var kravlet ned i hulen. Selv havde de ikke lyst til at kravle derned. Hvad skulle de det for? Men oppe på taget af hulen afspiller deres dagligdag sig. Det var aldrig hændt, fortalte de, at børn eller dyr var faldet ned i hulen.

Jeg sad og tænkte på, at hvis den hule havde befundet sig i Europa, havde der været 2 hoteller, 5 restauranter, kæmpe parkeringsplads, 7 turistbusser, stort hegn omkring hullet, elevator ned i hulen (100 kroner pr. person) - og 10 souvenirboder. Men ikke her. 3½ timers vandretur over stok og sten efter 25 km rædselsfuldt kørespor op over store bjerge. Meget afsides og ensomt beliggende. Til bostedet fører kun beboernes egne fodspor. Deres enkle eller rettere simple dagligdag, deres formidable gæstfrihed, deres tilfredse tilværelse - og så deres viden om, at de sidder på en verdenssensation. De ved så glimrende, at den hule er noget enestående i verden. De ved også, hvordan livet afspiller sig i de »store« landsbyer ned ved kysten og i den store by Quryat. Det ønsker de ikke. De vil hellere have deres simple tilværelse deroppe. Stedet er deres have og det er deres hule. I Europa havde det set helt anderledes ud. Der var lige nogen kontraster at sluge for mig. De var næsten for store. Bostedsbeboerne lever af deres geder, som de dels slagter og spiser, dels sælger nede ved kysten (6 timers vandretur ned, 9 timer op) for ca. 300-350 kr pr. stk. For de penge køber de tøj, dadler og kaffe. Alle mændene har armbåndsure. Vand henter de fra en anden hule i nærheden med regnvand. Der er ingen kilder i de bjerge. Vandet transporterer de i beholdere på ryggen af æslerne.

UDFLUGTER I ØRKENEN

I forbindelse med nationaldagen (d. 18. november = Sultan Qaboos' fødselsdag) forærer sultanen gerne alle arbejdstagere 2 fridage. De bliver meget praktisk placeret i forlængelse af en week-end. Så er det jo bare med at pakke køleboksen og komme deruda' på campingtur. Den første nationaldag, jeg oplevede, var vi syv personer i fire biler, der drog afsted. Vi drønede sydover på vejen mod Salalah. Det er en dejlig højkvalitetsvej til hurtig kørsel, som blev bygget i 1972 for at forbinde de to ender af landet og først 25 år senere blev det nødvendigt at reparere hist og her. Efter at have forladt bjergene langs den nordøstlige kyst, bliver landskabet hurtigt et helt andet. Fladt, uendeligt fladt. Kun brudt i horisonten af oliepumpeinstallationer.... og et par kameler. Når man kører ud af Nizwa (125 km syd for Muscat) bliver der ganske øde og ikke ret meget at se. Efter yderligere 80 km forlader man den sidste by Adam, inden man kører ud i ørkenen, hvorfra der er ét lige stræk på 800 km til næste by, Salalah. Efter Adam er det som at køre ud over kanten på civilisationen. I ørkenen er der tomt. Helt tomt. Og efterhånden som man kører ud i ørkenen, 50 km, 100 km, 150 km, 200 kilometer, bliver der tommere og tommere og tommere og tommere.

Langs vejen mellem Muscat og Salalah er der for ca. hver 200 km en tankstation. Det er det eneste, man møder på den 1000 km lange vej til Salalah. Ellers er der kun ørken og ørken. Højst besynderlig oplevelse at køre dér. Men det skulle blive mere ekstremt. 60 km efter Ghabah (1/3 af vejen fra Muscat til Salalah) drejede vi af vejen. Bare ud i rabatten - og fortsætte ud over terrænet og styrede direkte mod syd mod Al Ajaix. 200 km ud over den golde, tomme, flade ørken.

Skiftende sand (hvid, gul, grå, grovkornet, finkornet), klipper, groft grus, med tørt græs, uden græs. Enkelte buske. Kameler hist og pist (hvad monstro de lavede der?). Og en enkelt Oryx (Omans nationaldyr). Masser af luftspejlinger eller fata morganaer med søer, bjerge og bygninger. Vi var alle enige om, at vi så disse bygninger i det fjerne, men væk var de, da vi nærmede os. Mærkelig oplevelse. Vi drønede afsted med 60 - 80 km/t ud over terrænet. En gang imellem møder man

resterne af en lille wadi (udtørret vandløb) og brager med et ordentligt **DRØN** ned i den - og håber, at tænder og støddæmpere holder. Man kan ikke nå at bremse ned fra 60 km/t, specielt ikke på sand, når sådan en lille wadi dukker op. Vi havde alle meget svært ved at bedømme afstande. Fejl på op til 10 gange den reelle afstand. Men generelt kunne vi ikke se mere end ½ til 1 km på grund af dis og omkringflyvende ørkenstøv. Det er ikke meget sigtbarhed i et ellers helt fladt terræn.

Navigationen klarede vi med GPS og de medbragte topografiske kort i målforholdet 1:100.000. Gennem mit arbejde havde jeg adgang til topografiske kort over Oman. Ellers er topografiske kort militære hemmeligheder, hvilket gør det stort set umuligt for almindelige mennesker at køre på campingtur i ørkenen. Man kan hævde, at det da er lige meget, hvor man kører i ørkenen, når der bare er fladt og ingen ejendomsret eller andet at skulle respektere. Ja, det er rigtigt, hvis man medbringer ubegrænsede forsyninger og hvis man er ligeglad med at køre ind i ekstremt farlige område, som ørkenen er fuld af. En anden grund til at være omhyggelig med navigationen er, at man altid efterlader besked derhjemme, hvilken rute man kører, så der kan iværksættes eftersøgning, såfremt man ikke dukker op igen til aftalt tid. Hvis man bare kører afsted på må og få, vil det være stort set umuligt for eftersøgningsholdet at finde nogen. Man er også nødt til at vide, hvor man er, så man kan finde den enlige benzinstation midt ude i ørkenen; dem er der ikke for mange af. Endelig kan det jo være, at man gerne vil finde en særlig geologisk formation et bestemt sted.

Vel ankommet til Al Ajaix drejede vi af videre mod sydøst ned til kysten, hvor der er nogle dejlige laguner, hvoraf den største ligger så langt (10 km) fra den gode kystvej fra Sinaw og nedsænket i terrænet, at man kun kan finde den, hvis man har et kort. Dér slog vi lejr for to dage. Dejlig lagune med store flokke af flamingoer. Dejlig strand, der om aftenen er fuld af spøgelseskrabber. De graver sig ned i sandet om dagen og kommer ud, når det er mørkt. Med en lommelygte kan man se stranden vrimle med krabber. De er store, ca. 10-20 cm i diameter. Når de bliver skyllet op på stranden med bølgerne, bliver de fluorescerende i lige det korte øjeblik, hvor bølgen stopper og kører ned igen. Et fantastisk lysshow. Ellers er det de første nætter, hvor jeg har været mere end 250 km fra nærmeste elektriske lys. Der er en fantastisk stjernehimmel med et mylder af stjerneskud, mindst et hvert minut. Dér ligger man bare sin vores soveposer og kigger og nyder det hele.

På vejen hjem kørte vi langs kysten op til Manadhif. Dér havde en af bilerne en punktering. Havde

føreren reservehjul med? Ja, heldigvis. Virkede hans dunkraft. Nej. Havde han haft hjulet af fornylig for at smøre boltene? Nej, det var med yderste nød og næppe, vi fik hjulet skruet af. Havde han tjekket lufttrykket i reservehjulet for nyligt? Nej, så det var næsten lige så fladt, som det punkterede. Havde han fyldt benzin i sine to reservedunke? Nej. Mange eder og forbandelser rumsterede i flere af vore hoveder! (Enten var det hans første køretur udenfor storbyen, eller også var han bare ubekymret, som så mange omanere). Hvad gør man i tilfælde af, at man ikke kan få det punkterede hjul af, reservehjulet er for fladt til at køre med eller man kører tør for benzin? Tjah, hvis bilen stadig kan rulle, kan man håbe, at en af de andre har et trækreb, der er stærkt nok (der var ét trækreb iblandt os). Ellers må man efterlade bilen, skynde sig hjem og skynde sig afsted igen med de nødvendige reservedele - og håbe, at beduinerne ikke har ribbet bilen for alt (hvilket de godt kan blive fristet til, når de ser en tom bil stå dér i flere dage). Jeg havde heldigvis en dunkraft og en pumpe, der virkede.

Efter dette lille intermezzo drejede vi ind i landet for at køre tværs over en stor saltørken (50 x 10 km) og tilbage til Salalah-Muscat vejen. Saltørkenen er plan som et billardbord og om muligt endnu mere tom end det terræn, vi kørte igennem på nedturen. Og ude midt på det hele lå to kameler og sov. Denne saltørken er på den ene langside afgrænset af en ca. 200 km lang forkastning á ca. 60-100 meters højde. Forkastningen strækker sig så langt øjet rækker og er det eneste, der bryder det vandrette. Dejlig camping oppe på kanten af denne forkastning med den forrygende ørken-solnedgang og ditto solopgang over saltørkenen.

Næste dag videre 40 km mod nord til et sted med de ca. 100 millioner år gamle forstenede præ-skaldyr kaldet Rudister. En lille plet i landskabet på kanten af forkastningen, hvor der til gengæld ligger bunkevis af dem.

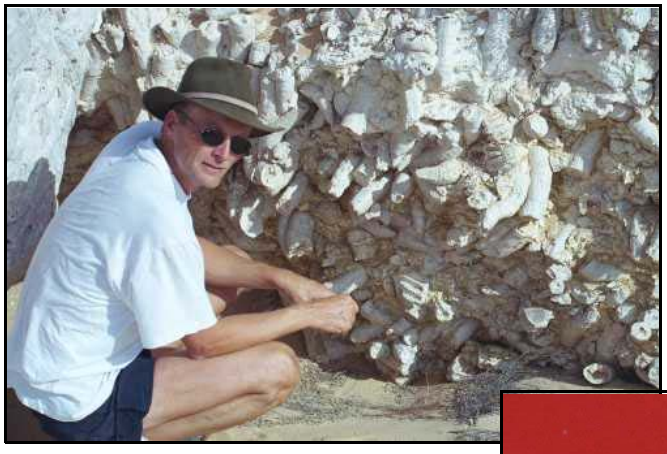

Navigationen hen til denne plet blev vanskeligere og vanskeligere, fordi der er en mængde små klitter og imellem dem bundløst sand og barberbladsskarpe klipper. Men vi ville hen at se disse Rudister, så der var kun en vej: FREMAD. Så prøver man, så godt man kan, at finde en vej gennem klitterne, højre venstre højre venstre op ned højre venstre op ned. Bare det går stærkt. Uden GPS kan man sådanne steder komme vældig ud af kurs. Positionen (koordinaterne) havde vi fået på forhånd af en kollega, der havde været der tidligere. Op og ned og rundt og buler og bakker. Kørsel på sand er en speciel oplevelse. Det minder ikke det mindste om snekørsel. I sne kan man opbygge en modstand. Det kan man ikke i sand. Det forbliver løst. Derfor gælder det om at køre på overfladen, hvilket man gør ved at køre hurtigt og med stor kraft på motoren. Tøver man et øjeblik og hæver foden fra speederen, ups, synker man uvægerligt i og så er det i gang med skovlene. Det gælder om, når man kører på sand, at køre og køre og køre, holde høj hastighed og høje omdrejninger på motoren og aldrig nogensinde bruge bremserne.

Vi camperede dér på kanten af forkastningen med en forrygende udsigt over Rudister, saltørken og forkastning. På dette tidspunkt kommer et væsentligt aspekt ved ørkencamping ind i billedet: Hvem har fortsat kolde øller i behold? Det er en kunst at holde sine øller kolde i flere dage i ørkenen med temperaturer op mod de 50 grader. Min taktik gik ud på at isolere indersiderne i en kølekasse med et lag aviser, derefter et lag køleelementer og dér i midten lægge de køleskabskolde øller. Kølekassen blev i bilen pakket ind i en tyk sovepose. På den måde holdt jeg øllerne iskolde i 4 dage, hvilket var rekord for min omgangskreds. Normal taktik er at købe is på de lokale fiskefabrikker undervejs, men det smelter hurtigt, når der ikke benyttes isolering af kølekassen. Senere fandt vi ud af at fryse vandplastikflaskerne og benytte dem som køleelementer, hvilket gav mere plads i bilen og koldt vand at drikke - og kolde øller. Øl fryser ikke godt. Enten sprænges dåsen eller den skummer vildt op, når den åbnes og smelter. De almindelig madforsyninger blev opbevaret i en særlig madkølekasse. Men sædvanligvis provianterede vi med mad, som var temperatur-ufølsom. Det var for vanskeligt at sikre kulde til fødevarerne. Men en nedfrosset gryderet kunne holde sig i flere dage. Det vig-

tigste er dog at sikre sig, at der er rigeligt med vand. Bryder en bil sammen og nogen er tvunget til at blive tilbage, må de regne med at skulle drikke 5-10 liter vand pr. døgn for at have en chance for at overleve. Derfor består bagagen blandt andet af store mængder vand og dadler som nødproviant (de er uforgængelige i varme). Det næstvigtigste er at sikre, at bilen er i god stand og at man har det fornødne udstyr med sig: Skovl, måtter til at lægge under hjulene i løst sand, lappegrejer, pumpe, 2 reservehjul, trækreb, reservekilerem m.m. - og rigeligt med benzin (i dunke). Det sad altid som en lurende skræk i os, at bilen skulle bryde sammen langt fra alfarvej, fordi vi bevægede os ud i de mest øde steder. Men det gik godt. 70.000 km udflugter på 2 år.

Den sidste ørkentur

Måske er ørkenen i Oman det, der overraskede mig mest under hele mit ophold; varmen, tomheden, stilheden og manglen på dimensioner. Ørkenen er stor, arealmæssigt, og strækker sig over mange hundrede kilometer. Men man kan aldrig se andet, end hvad der er lige tæt på og indenfor rækkevidde. Mærkeligt fænomen, som skyldes omkringflyvende fint sand fra den evige ørkenvind.

Da min tid i Oman nærmede sig sin afslutning, tænkte jeg, at jeg lige MÅTTE på en campingtur i ørkenen, inden jeg rejste derfra. Fik overtalt min ven Malik og afsted vi drog. Planen var at køre ind til Umm As Samim (en af verdens største saltørkener og på størrelse med Fyn) og campere midt inde i den. Det måtte da være den ultimative ørkenoplevelse. Vejrudsigten for de nærliggende oliefelter lovede passende vejr, kun en 44-48 grader om dagen, 26-30 grader om natten og 5-10% relativ fugtighed. Så det burde være udholdeligt. 15 liter frosset vand i flasker og 5 liter cola per person skulle kunne bære os igennem week-end'en.

Nu havde jeg efterhånden været der nogle gange, men alligevel forbløffedes jeg hver gang, hvor forunderligt et sted det er. Det er så tomt, så tomt, så tomt. Og efterhånden, som vi kørte ud på saltørkenen, reduceredes virkeligheden til to elementer: Salt og luft. Man kører direkte ovenpå saltet. Der er

ikke engang en vej at føje til elementlisten; kun salt og luft. Og så selvfølgelig lige to Jeeps fyldt op med vand og mad og to mennesker, men det er let at overse. Solen står ved middagstid direkte over hovedet og bager solidt med skrækkelig megen refleksion fra saltet.

Enkelte steder havde der tydeligvis være olieaktiviteter enten i form af prøveboringer eller i form af seismiske undersøgelser. De sidste foregår ad lange lige kørespor, som bliver skabt, mens de store seismik-køretøjer moser deruda. Men pudsigt nok kunne vi se, at efter disse køretøjer havde været der, havde saltoverfladen arbejdet, idet der var dannet brudskorper på saltet, som blev jævnet ned i niveau, når vi kørte på dem. Det må jo være, fordi hele overfladen arbejdede i takt med luftfugtighedens forandringer i området. Det er lidt pudsigt, at hele denne saltflade, som er så stor som Fyn, ligger og arbejder og nærmest flyder rundt, og i hvert fald danner en alt andet end stabil og troværdig overflade at færdes på. Der var enkelte steder også tydelige spor fra regnvand (små vandløbsaflejringer) og da må det hele have været omdannet til en forfærdelig saltgrød. Vi prøvede at grave ned i saltet med en spade. Nogle steder er det så hårdt som beton og umuligt at hakke i (salt blandet med silt). Andre steder er det ganske sprødt og bryder sammen, bare man nedstirrer det og truer med skovlen. Læser man ældre rejseberetninger fra opdagelsesrejsende på den arabiske halvø, står Umm As Samim som Helvedes Forgård for dem. Nogle steder er overfladen jævn, men for det meste er den bulet og skorpet, som en dansk pløjemark i december, kombineret med den uberegnelige bæreevne. Hvor overfladen er plan, dannes en slags tallerken-is med randskorper - tilsyneladende for at kompensere for manglende plads. Men andre steder kompenseres for den manglende plads ved at hele plader er skubbet op og danner telt-lignende formationer.

Der fører to etablerede kørespor igennem Uum As Samim. Det ene er en delvist anlagt grusvej, som fører ind til nogle olieprøveboringer. Det andet er dannet ved, at tilstrækkeligt mange biler har kørt det samme sted. På dét spor kørte vi i to simple hjulspor på det bare salt. Bulet og hårdt, men alligevel bekvemt, når vi nu skulle over på den anden side. Eller bare ind for at campere inde i midten. Vi mødte en beduin midtvejs. Han var på vej i den anden retning. Han syntes vist, at vores campingplan var aldeles åndssvag. Men i øvrigt rådede han os til at køre langsomt, fordi der var eksempler på biler, som havde kørt hurtigt og dermed haft tilstrækkeligt energi til at slå hul på overfladen - og vupti - faldet ned.....

Men vi kom derind og fandt ved hjælp af kortet en lille grus-ø midt i salthavet. Den kørte vi op på og slog skygge-sejlet ud. Så sad vi der i 48 grader, 5% fugtighed og syntes egentlig, det hele var ganske fantastisk. Med den luftfugtighed og uden for solens rækkevidde er 48 grader ikke noget problem. Ganske bekvemt faktisk. Stilheden og tomheden. Ingen fluer, ingen myg, ingen skorpioner, ingen slanger, ingen flyvemaskiner (for tæt på Saudi-Arabien, som ikke tillader overflyvninger uden for bestemte ruter), ingen biler, ingen rislende bjergbække, ingen vind. Stilheden og tomheden. Det blev solnedgangstid og solen faldt lige så stille og lydløst ned bag jordoverfladen. Så kom alle de lydløse stjerner frem og stillede sig til skue. Det hele var helt fantastisk smukt - lige indtil Malik startede gasapparatet, fordi nu skulle vi altså spise.

I seng ved 22-tiden med 34 grader og blot en tynd silkesovepose. Pragtfuld nat og kølige 28 grader lige før solopgang. Så vågner man op der midt i den uendelige saltørken og glæder sig over, at der er en livline ud af Helvedes Forgård igen via disse to tynde, spinkle hjulspor hen over saltet.

KLIMA
Og vi bringer vejrudsigten for de næste fire måneder (november, december, januar, februar i Oman): Mest skyfrit, men med risiko for heftige lokale tordenbyger. Temperaturer om natten ned til 20-23 grader Celsius og om dagen op til 25-30 grader. Let vind fra nord.

Overgangen fra sommer til vinter sker hurtigt. Temperaturen rasler ned. Pludselig en dag kan man for første gang slukke klimaanlægget og have vinduerne stående åben. Det lufter lidt og så er det lige til at føle sig kølig og veltilpas i (30 grader). Med de åbne vinduer og slukket klimaanlæg er det muligt at høre fuglene kvidre udenfor. I bilen bliver klimaanlægget slukket og vinduerne rullet ned - for vinteren. Det var mærkeligt at tænke på, at på samme tid begyndte man i Danmark at fyre op og sætte varme på radiatorerne. Ikke i Oman. Om vinteren står vinduerne åbne og behagelige briser fornøjer tilværelsen.

Om sommeren er der varmt. Meget varmt. Bortset fra nogle få dage ind imellem, hvor temperaturen lige faldt ned til midt i 30'erne, så jeg ikke mit udendørstermometer under 40 grader Celsius fra begyndelsen af maj til slutningen af august. Termometret befandt sig på min luftige terrasse og minimum 2 meter fra nærmeste solstråle. Det er ikke så galt de dage, hvor luftfugtigheden er lav. Men de dage, hvor luftfugtigheden er høj, er seje at komme igennem - hvis man ellers opholder sig udendørs. P. Harrison beskriver sommervarmen i sin bog »Læge i arabiens helvede« (fra midten af 1950'erne, hvor han var udsendt til Mutrah som læge for et amerikansk missionsselskab) således:

»*De fleste arabere forlader om sommeren byen i tre måneder. Hospitaler lukker og hospitalslægen rejser til Indien. Desværre varer varmeperioden længere end denne tre måneders ferie, og hvert år sidder jeg i ugevis om aftenen og skriver breve nøgen til bæltestedet med en lille strøm piblende ned fra begge albuer, medens skrivemaskinen klaprer løs. Albuedryppet generer ikke videre, for de to små søer, det danner, kan tørres op. Det er de snese af små dråber, der køber ned ad bryst og ryg, der distraherer. De kildrer.*«

»Ja ja, overdrivelse fremmer forståelsen«, tænker man.. Men ak - den er god nok. Der er aftener, hvor både temperaturen og luftfugtigheden er høje og disse aftenener er, som P. Harrison beskriver. Sveden løber af kroppen. Tøjet er gennemblødt fra yderst til inderst over hele kroppen. Alt bliver vådt. Ikke bare fugtigt. Men vådt.

Men så må det da være til at tørre tøj ret kvikt med disse høje temperaturer, i det mindste midt på dagen? Nej. Det er ikke til at tørre tøj udendørs om sommeren. Det bliver ikke tørt. Mindre vådt, jo vist. Men det skal indendørs for at blive tørt. Luftfugtigheden er for høj udendørs.

Om sommeren er der kun 1 - 3 graders forskel på nat- og dagtemperatur, der hvor jeg boede. Den mærkbare forskel på dag og nat er solindstrålingen. Solstrålerne brænder på huden. Det er uomgængeligt nødvendigt at have hat på hovedet, når man er udendørs. Det er fuldstændig ligegyldigt, om hatten er hvid eller sort eller tyndt bomuld eller tyk uld; bare solstrålerne bliver holdt ude.

Vandtemperaturen i havet er om sommeren 35-36 grader i 1 meters dybde og 23-26 grader i 30 meters dybde. Dykning, selv ned til store dybder, foregik kun iført t-shirt og badebukser.

Jeg var én gang udendørs en hel sommerdag (i en hjemme-week-end i byen) fra klokken 07 morgen til klokken 22 aften. Heldags-dykkertur og udendørs party om aftenen. I løbet af den dag drak jeg et sted mellem 10 og 11 liter vand, sodavand, saftevand og lignende - plus diverse kaffe og øller. Jeg tissede én gang den dag. Dagen efter var jeg stærkt dehydreret.

Der er store variationer med hensyn til temperaturen i de forskellige bydele i hovedstaden. De ældre dele af byen (Muscat, Mutrah og Ruwi) ligger klemt nede mellem mørke bjerge.

De nyere dele af byen ligger på en meget bred åben kystslette. Der kan for eksempel være 33 grader ved midnatstide ude i de åbne forstæder, og når jeg så kom hjem til i Ruwi, målte jeg 43 grader. Det må være disse mørke bjerge, der virker som varmebatterier.

Bilen virker om sommeren nærmest som en ovn. Jeg havde et par handsker liggende i bilen til lige at have på de første minutter, indtil klimaanlægget fik markeret sig. Rattet, gearstangen, sikkerhedsselen og kontakterne er simpelthen for varme at røre ved, hvis bilen har stået i solen. Det gælder om om sommeren for næsten enhver pris at finde en parkering under et træ eller anden skygge. De højt rangerede på min arbejdsplads havde overdækkede, reserverede parkeringspladser. Vi almindeligt dødelige måtte parkere ude i den brændende sol.

I de indre dele af landet er der ikke fugtigt, men til gengæld konstant høje temperaturer. Der er for det meste 45 - 48 - 51 grader Celsius - i skyggen. Samtidig blæser der næsten altid en jævn vind (mere end brise), hvilket får situationen til at virke, som om man står alt, alt for tæt på Sankt Hans bålet. Forskellen er blot, at i Omans indre er den ekstreme varmeføelse overalt. Her hjælper det ikke at gå to-tre meter væk. Det forandrer ingenting. Oplevelsen af at stå foran en hårtørrer holder op ved 45 grader. Derover hjælper vinden ikke på at nedsætte den brændende følelse. Det bliver mere og mere en følelse af at gå tæt på en stort bål og få brændt huden.

Grunden til, at beduinerne har så meget tøj på, er to meget praktiske årsager. For det første for at beskytte så meget som muligt af huden mod solens stråler. For det andet for at nedsætte fordampningen fra kroppen. Uden disse to forholdsregler ville de ganske enkelt ikke kunne overleve ude i ørke-

nen. Men er det ikke frygteligt varmt med alt det tøj på, kunne man spørge?« Jo da. Meget. Men det er det mindste problem. Det betyder langt mindre end strålebeskyttelsen og fordampningsbeskyttelsen. En ubeskyttet arm for eksempel oplever i ørkenen solens stråler på samme måde, som vores juleand oplever ovnen! Strålerne er ekstremt bidske. Tilsvarende fordampningen. Temperaturen i ørkenen svinger mellem 35 og 55 grader (dag og nat, året rundt). Den relative luftfugtighed er nede på 5-10%. Det betyder, jf. ganske enkle fysiske regler, at kroppens vand fordamper hurtigere, end man kan få det ind igen ved at drikke. Konsekvensen er ganske enkelt, at man dør i løbet af 1-3 dage af udtørring, med mindre man omgiver kroppen med tilstrækkelig meget tøj til at fordampningen reduceres - eller at man opholder sig i en airconditioneret bil, hvilket var det »trick«, jeg benyttede, når jeg var på udflugt i ørkenen. Men selv på den måde tog det et par dage at genoprette væskebalancen efter en week-end i ørkenen. Varmen betyder ikke noget i forhold til disse problemer.

Heldigvis er der klimaanlæg på arbejdet, i butikkerne, i hjemmet og i bilen. Men hvad bygningsarbejderne og andre gør for at overleve - jeg aner det ikke. Sveder og lider formodentlig. På kontoret havde vi et kæmpestort, lydløst, centralt klimaanlæg. Så der kunne jeg have 25-27 grader og føle mig frisk og veltilpas. I lejligheden, hvor jeg boede, var der blot installeret nogle billige klimaanlæg og de larmede. Jeg kunne vælge mellem at blive kogt eller få høreskader. Heldigvis betalte jeg ikke for elektriciteten, så klimaanlæggene (et i stuen og et i soveværelset) kørte om sommeren uafbrudt. Om natten havde jeg ca. 23-25 grader i soveværelset og syntes, det var dejlig køligt og trak dynen godt op over næsen. Ind imellem slukkede jeg for klimaanlæggene, hvis jeg skulle høre musik eller tale i telefon. Og med det vuns steg lummerheden. I de private hjem, hvor der bliver betalt for elektriciteten (ca. samme pris som i Danmark), slukker de gerne for klimaanlægget, når alle beboere er af huse. Med det resultat at møbler, vægge, gulve og det hele bliver varmet op til udendørstemperaturen. Det gør det til en varm sag at opholde sig i sådanne hjem, selv om klimaanlægget er blevet slået til igen. Sådan et klimaanlæg er flere dage om at køle møbler og vægge ned.

De fleste bygninger er bygget af grovbeton uden den mindste form for isolering. »Hvad skal man med isolering i et varmt land«, kunne man grine lidt. Tjah, temperaturforskellen mellem ude og inde er lige så stor i Oman som i Danmark, blot er fortegnet forskelligt. I Danmark er der 20 grader inde og 0 grader ude (når man har nytte af isoleringen i væggene). I Oman er der 45 grader ude og 25 grader indendørs. Det er samme forskel. Resultatet var, at væggene om sommeren er brændende varme og at klimaanlæggene derfor skal køre på fuld knald hele tiden for at holde møbler, gulve, loft m.m. ned på acceptable temperaturer. Jeg kendte én omaner, der havde isoleret sit hus (med Rockwool og termoruder). Han havde boet 8 år i Tyskland og lært noget dér. Hans hus var anderledes behageligt at opholde sig i; ikke denne varmestråling fra murene. Hun brugte ca. 400 kr om måneden på at køle sit hus af. Tilsvarende uisolerede huse forbrugte ca. 2000 kroner om måneden for at opnå samme afkøling.

Men bortset fra alle disse småpiverier, er det egentlig hyggeligt med varmen. Det er dejligt at få alt det solskin fra seks morgen til seks aften hver dag året rundt. Og varmen gjorde, at jeg aldrig skulle bekymre mig om, om jeg nu havde fået tilstrækkeligt tøj med og hvad-nu-hvis-det-begynder-at-regne. Skulle det endelig begynde at regne med en tordenbyge, så er det som at få et varmt brusebad. I løbet af de 2 år, jeg var i Oman, oplevede jeg 3 dage med overskyet fra morgen til aften. Ellers sol, sol, sol og atter sol. Herligt.

Hvordan mennesker overlevede i Oman om sommeren, før klimaanlæggene blev opfundet, er mig en gåde. Men bevares - gennemsnitslevealderen var også lav den gang. Mine ældre omanske kolleger fortalte mig, at det var hårde tider. De syntes, det var frygtelig varmt uden klimaanlæg. Da de første biografer kom til landet, kom også klimaanlægget til landet - og al folket gik i biografen. Ikke for at se film men for at sove afslappet i køligheden bare et par timer.

En eftermiddag i april kom en kulsort, bælgravende kulsort front rullende ind fra nordøst. Torden og lynild og vildt heftigt regnvejr. Jeg har aldrig oplevet noget lignende. Det buldrede og bragede og lynede og var fuldstændig vildt. Der var mørkt som en halv time efter solnedgang (og klokken var dog ikke mere end 3 om eftermiddagen). Det var blot en halv time efter, jeg sad ude på stranden iført badebukser og solhat og solede mig og gloede ud over det indiske ocean, alt mens jeg skyllede kølige øller i mig (medbragt i køleboksen). Men bevares, da jeg så den komme rullende, skyndte jeg mig hjem. Det viste sig bagefter, at den var århundredets værste regnvejr. Veje forsvandt, broer og huse blev skyllet ud. Det var vildt som det væltede ned. Den lokale afvandingskanal, hvor jeg boede, var 1,5 meter dyb, 4 meter bred og hældte 20 procent. Den var fyldt 80 procent med lysebrunt pluddervand.

WADI OG TRAFIK:
Uddrag fra: P. Harrison »Læge i arabiens helvede«:
»*Når en damper sejler ind i havnen, passerer den gennem en lille flåde af disse både, der venter på, at den skal kaste anker. Traktaterne foreskriver, at en damper ved indsejlingen må afgive en drønende salut for den regerende sultan, og den bliver larmende besvaret. Karantænelægen går ombord for at undersøge, om skibet rummer farlige sygdomme eller smitte. Så lukker Huri-flåden sig om det som en fluesværm over en skål honning. Der kan ikke ventes nogen større forretning, men snese af huri-'erne kæmper om de bedste pladser nærmest falderebet, og der råder et kaos, som om alle onde ånder var sluppet løs. Alle bådsfolk søger at sikre sig en stor andel i, hvad forretning der nu kan være, og de få passagerer, der skal i land, spærrer passagen med vældige, uformelige ladninger af sengetøj, møbler og spædbørn, der altsammen bliver båret af de uafrystelige bådsfolk.*
Hvis passagererne, der skal i land, blot ville vente en halv time, så at ny passagerer kunne komme om bord i fred, ville man undgå forvirringen, men omaneren ved ikke, hvad det er at undgå forvirring. Ja, jeg er endda sikker på, at han nyder den, og for dem, der holder af fuldstændigt kaos, må denne halve time være den rene nydelse. Hyppigt skubbes en eller to bådsfolk i vandet, sommetider endogså en passager eller en af hans kasser, men humøret holder sig strålende og alle har en fornøjelig stund. At konkurrere om en plads ved en dampers faldreb er Muscats officielle spil. Det træder i stedet for fodbold.«

Når det en sjælden gang regner, regner det meget. Det har en voldsom lokal effekt blandt andet på trafikken. Alt vandet fra regnen skal løbe af. Og da det ikke respekterer trafikken som noget, det skal holde tilbage for, er det trafikken, der må holde tilbage for vandet. Når det regner, kommer der pludseligt en enorm mængde brunt pluddervand drønende ned gennem wadi'en og tværs over vejen. Det sker heldigvis så sjældent, at man lever med ulempen og sparer de mange penge, broer koster. Pluddervandet varer så længe, det regner, en halv til en hel time. Derefter forsvinder det lige så hurtigt, som det kom.

Desværre respekterer omanerne ikke dette enkle princip. Når en wadi »flyder«, kører alle bilerne så tæt hen til wadien som muligt. På begge sider af wadien. Med det resultat, at der holder 8 rækker biler på begge sider med front mod hinanden og adskillige hundrede biler bagved, der også presser på. Resultatet er, at det tager adskillige timer at løse trafikknu

den. Vandet er væk forlængst. Det virker faktisk, som om omanerne nyder det totale kaos (som P.Harrison skrev), der opstår i forbindelse med en wadi, der »flyder«.

Det dårlige vejr kommer ekstremt pludseligt! Een time efter jeg tog billedet til venstre, så verden ud som nedenfor. Een sølle time!

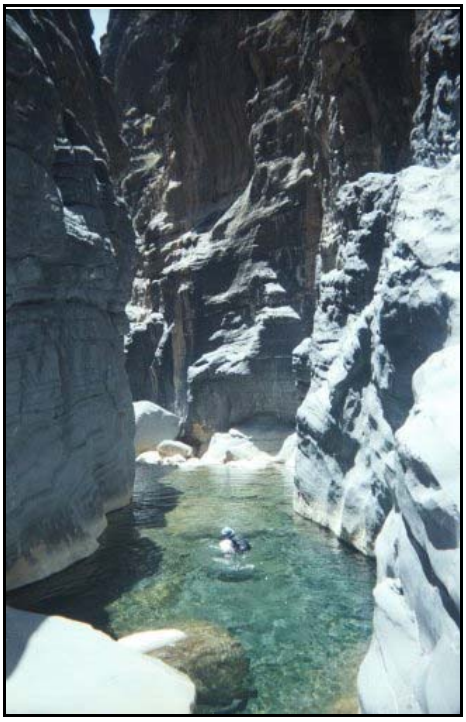

På billedet ovenfor (med træet til venstre og de få skyer) ses et af de mere spændende fænomener i Oman. Den ultrasmalle sprække i bjerget er mellem 0,5 og 5 meter bred, ca. 100 meter dyb og ca. 6 km lang. En ultimativ udfordring for eventyrlystne, fordi der er kun én udgang fra kløften - den anden ende. Man kan ikke klatre op af den og man kan ikke vende om, fordi man springer 5-10 meter ned i søer fra lodrette klippetrin. En fantastisk kløft for canyoning. Efter sigende verdens bedste kløft til canyoning. Men også en farlig kløft, såfremt man ikke respekterer det omanske vejrs omskiftelighed og kraft.

Året før jeg kom til Oman, blev to grupper fanget i Snake Canyon af et kraftigt uvejr. 8 personer blev dræbt ved den lejlighed. De var gået sent ind i kløften og det småregnede allerede efter 20-30 minutter (hvor det stadig er muligt at vende om). Mens de gik, klatrede, sprang og svømmede ned gennem kløften, hørte de pludseligt et »tog« komme buldrende ned mod dem. Det var en flodbølge af mudder og kæmpesten. Enkelte nåede at redde sig op på de ganske få platforme, man kan finde enkelte steder i kløften. Men de fleste blev vandmassernes ofre.

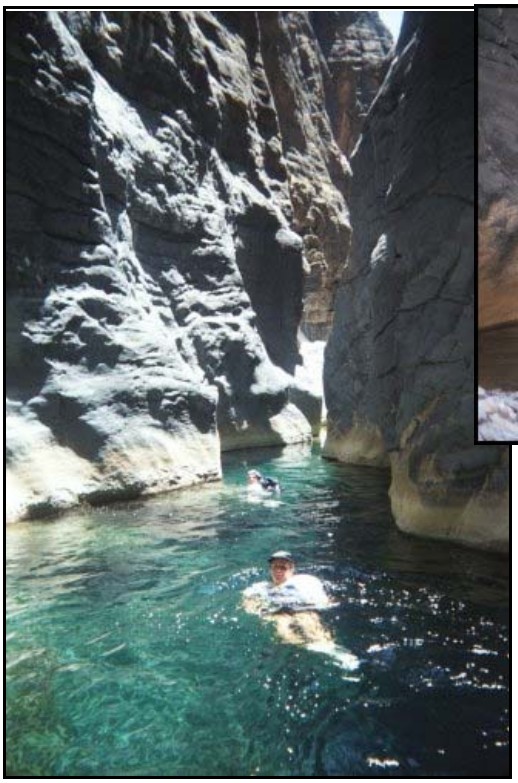

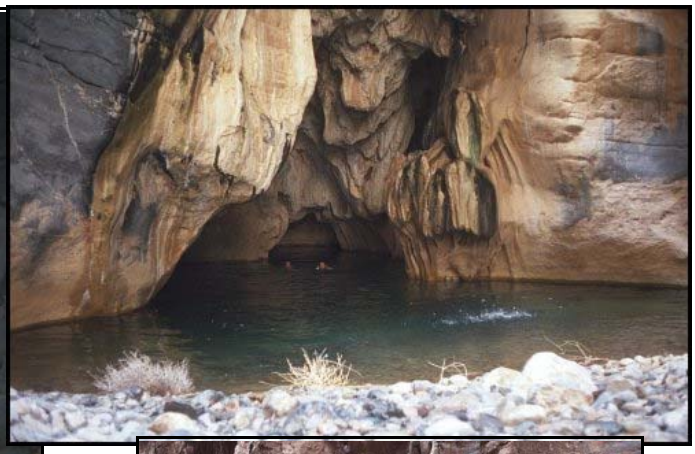

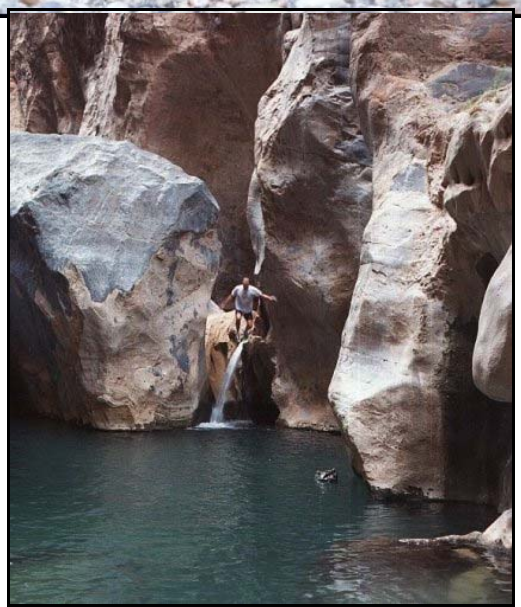

TO HVERDAGE I MUSCAT 2. april 1998

Solen skinner allerede på bjergene udenfor vinduet. Klimaanlægget brummer »lystigt« oppe på væggen. Der er dejligt køligt i soveværelset, 25 grader. Dynen op til næsen. Udenfor, viser det sig, er temperaturen 32 grader - og klokken er blot 06:30. Puha. Foråret er lige pludseligt kommet. Op, i brusebad og i tøjet med skjorte, pæne bukser, pæne sko, slipset bundet rigtigt. Kaffe på termokanden og en enkelt mellemmad ned i tasken. Hibiscussen og min kæmpegræs på terrassen skal lige have deres daglige vand. På med solbrillerne og ud af døren. Der lugter den her specielle tropiske-varmluft-lugt. Jeg kan godt lide den. Op gennem lejren og hilse på en hel masse mennesker undervejs, som jeg ikke kender, goddag, goddag, hvordan går det? Nede ved døren til arbejdspladsen stimler vi sammen for at komme ind gennem sikkerhedsslusen. I ventetiden får vi rystet hånd med hinanden, goddag, goddag, hvordan går det? Sveden pibler. Solen bager godt på denne østvendte væg. Inde i bygningen ryster vi lige hånd med alle de andre, vi møder på vejen til kontoret, goddag, goddag, hvordan går det? Faktisk siger vi: »Guds fred være med dig«, »Og med dig«, »Hvordan går det?«, »Gud'ske'tak'og'lov«, »Hvordan går det?« (som replik), »Gud'ske'tak'og'lov«.

I løbet af arbejdsdagen får vi drukket en del kaffe og en 1,5 liter flaske vand, når det er varmt. Vi gnasker en del dadler, eller hvad der nu ellers er for hånde. Når man kommer ind til nogen, eller de kommer ind til mig, så starter vi med at ryste hånd, »Hvordan går det«....., hvorefter man sætter sig ned og lader hvilen falde over sig, inden man går til sagen. Man kan ikke bare lige i forbifarten kaste et spørgsmål ind gennem døren. Nej, ned at sidde og tag det helt roligt.

Klokken 14:00 stormer alle mod udgangen. Det var så den dag på arbejdet. På med solbrillerne og ud i middagssolen. Pyhhhhh. Den er ved at være solid. Hjemme igen viser termometret 39 grader på min luftige, skyggefulde terrasse. Lige ind for at drikke en halv flaske vand. Tjekke posten på min internetpostkasse.

Så starter den anden halvdel af tilværelsen her. Der kommer gæster om fire dage, så der er mange ting, der skal ordnes. Og samtidig skal min bilforsikring og bilregistreringskortet fornyes. Ned i bilen som nu er som et varmeskab. Fuld knald på klimaanlægget og det første minut føles det som om en kæmpe hårtørrer er sat i gang, men derefter går den i gang med at køle. Så afsted til forsikringsselskabet og snakke med dem. Det kan ikke ordnes pr. post eller telefon. Enten fordi posten ikke fungerer, eller fordi man ikke kan samtale på fremmedsprog, eller måske bare blot fordi der ikke er kultur for det her i landet. Så det er personligt fremmøde. Det tager mig 45 minutter at få fornyet forsikringen. Jeg bliver flyttet til et andet selskab, som har en særlig billig forsikring til

udlændinge (blegansigter), som ikke har haft ulykker i de sidste tre år. Nå, der kan man bare se. Jeg troede, jeg var i et forsikringsselskabs kontor. Men det var altså en forsikringsforhandler (for mange forskellige selskaber). Ud igen efter pengene i pengeautomaten (her betales alt med kontanter). Tilbage og betale og modtage kvittering og formularen til fornyelsen af registreringen. Den er på arabisk og skal udfyldes på arabisk, så den må vente til i morgen, så en på kontoret kan udfylde den for mig. Det er meget udbredt det med forhandlere (af alt muligt). Der er også forhandlere for forhandlere for et selskab (specielt i rejsebranchen). Kommunikationslinien kan være lang og derfor usikker.

Ned til dykkerklubben for at se, om der skulle være mulighed for et dyk, men der var jeg alene. Vandet ser ellers pragtfuldt ud nu, hvor det er blevet mere stille i vejret. Krystaltyrkisfarvet.

Tilbage igen, men lige gennem et supermarked for at købe ind. Et kilo tomater (for 3,50 kroner), lidt porrer, lidt forårsløg, et par squash og et stykke ged. Det kan man så sammen med en skefuld dræberchili, hvidløg og ingefær koge sammen til en dejlig, velsmagende sag, som kører godt med ris. Jeg skal også lige over i supermarkedet Al Fair for at købe et brød. (Det er kun den ene supermarkedskæde i byen, der har godt brød. Almindelige bageres brød er jammerligt hvidt og tørt). Måske man også lige skulle snuppe en stump Gondola ost, eller hellere en anden blåskimmelost? Og så lige købe tre billige videokassetter. Og et par pakker bacon til campingturene. Når man køber grisekød, skal man huske selv at bære pakken gennem kasseapparatet. Første gang jeg købte grisekød, tog den omanske kassedame med det yderste af neglene på det allerallerydерste af den dobbeltvacuumpakkede og frosne baconpakke og skyndte sig at føre den forbi stregkodelæseren i kasseapparatet. Jeg spurgte min ven Salim, om det virkelig var så ulækkert at være i kontakt med grisekød (på trods af indpakningen), Ja, sagde han, det er stort set det ulækreste, man kan byde en omaner. Herefterdags tog jeg selv og førte mit grisekød forbi stregkodelæseren og kassedamerne smilede venligt til mig.

Tilbage i lejligheden skal tre videofilm medbragt fra Danmark monteres ind i de netop indkøbte kassetter. Videofilm fylder ikke så meget, hvis man til rejsen tager spolen ud af kassetten. Samtidig falder risikoen for at videoerne skal en tur igennem censuren. De skal så bare indopereres igen i nye kassetter.

Så skal jeg også lige have målt op til nogle dimser til at fastgøre tagbagagebæreren på bilen lidt bedre. Tagbagagebæreren har jeg. Men hvordan søren kan den sættes ordentligt fast? Her køber man ikke nødvendigvis en totalløsning (eller rettere: næsten aldrig). Da jeg købte tagbagagebæreren, var de uden fastgøringsdimser. Jeg købte nogle enkle bøjler til at sætte tværs over bilen fra side til side. Så kan tagbagagebæreren lægges ovenpå og med nogle jernplader og nogle godt lange, solide bolte kan det vel holdes solidt sammen. Tegne en skitse af jernpladerne på et stykke papir, og så op til grovsmede-gaden. Men først lige omkring værktøjs- og materiel-gaden for at købe bolte. Jeg kommer ind i den butik, hvor jeg før har købt værktøj. Goddag, goddag, hvordan går det? Bolte. Næh, men de kan skaffe dem. Så går manden over på anden side af gaden og ind i en anden butik, som har specialiseret sig i bolte, skruer og den slags. Udefra kan man ikke se forskellen, fordi deres skilt er kopieret efter hinanden (Building Materials and Hardware). De har de rigtige bolte (jeg gik med derover, selv

om han helst havde set, at jeg blev siddende i den første butik). Tilbage igen og betale. De afregner så indbyrdes bagefter. Om man så bliver snydt med prisen eller ej? Pruttes skal der i hvert fald. Nå, hvor meget energi skal lægge i at spare 20 kroner? Afsted til grovsmede-gaden. Der ligger grovsmede-forretningerne (eller rettere værkstederne) skulder ved skulder. Tolv stykker på række. De ligner hinanden. Da de ser, at jeg stopper og stiger ud af bilen, stiller de sig alle op i åbningen ind til hver deres værksted og råber »Hello Sir, welcome«, at jeg skal komme ind til dem. Jeg vælger ham med gul skjorte, fordi indere i øvrigt ellers alle går i hvid skjorte med striber og brune bukser. Så han skal belønnes for den gule skjorte. Det flyder med jernstumper og værktøj og jernstøv. Men sådan er vilkårerne her. Ellers ingen fastgøringsdimser. Fastgøringsdimser til tagbagagebærere sælger biludstyrsbutikkerne ikke (men til gengæld 45 forskellige slags mønstre på gulvmåtterne). Vi ryster hånd og goddag, goddag..... Sådan nogle dimser vil jeg gerne have lavet, siger jeg, hvorefter vi står på hovedet i deres jernlagerreol. Den er sikkert ikke fastgjort foroven. Her er noget, vi kan bruge. Så tegner vi på jernlægten og bliver enige om, hvor hullerne skal bores, og hvor der skal saves. Det tager ca. 5 gentagelser at blive helt sikker på, at vi er helt enige om, hvad det er de skal. Nå, hvor meget koster det, skal man huske at spørge. 150 kroner. Jeg vil give 100 kroner. Ikke her. Nå..... Et skridt hen mod udgangen, og pludselig er tilbuddet 120 kroner. Okay. Og straks går tre indere i gang. En med at skifte boret ud i den store boremaskine. Det foregår med en hamme og mejsel på borepatronen. De har nok mistet vingeskruedimsen.... En anden mærker op på jernet, mens den tredie henter en skammel og en kop the til mig (bvadr, vammelsød, men heldigvis i et engangskrus). I med jernlægten i den store vinkelsliber, som er monteret på et stativ. Her er der ingen afskærming af nogen art, handsker, beskyttelsesbriller, høreværn eller sådan noget. Ledningerne ligger og flyder og hænger frit fra loftet og reolen. Vinkelsliberen betjenes af GulSkjorte og det går forrygende hurtigt med de bare hænder. Gnisterne fyger og larmen er overdådig. Og sveden løber af os alle. Alle ti fingre har han da endnu, men han er vist heller ikke så gammel og der står ikke på ryggen, hvor længe han har været ansat. Så borer den anden hullerne og tilbage til GulSkjorte, der lige sliber kanter og grater af på vinkelsliberen (med bare fingre og jerngstykkerne er kun 15 cm lange....). Jeg får mine jernstykker, siger tak, betaler og går. Er jeg blevet snydt? Aner det ikke. Måske har jeg betalt det dobbelte af, hvad en inder betaler eller også er prisen fair nok. Men skulle jeg betale dem 50 kroner for meget, så går det nok. Så har de fået ugens fornøjelse.

Hjem og spænde tagbagagebæreren fast. Temperaturen her klokken 20 er 38 grader. Ups, der mangler lige to af de små plader. Øv. Jeg gider ikke køre derop igen i dag. Så ind og koge min chilimad og kigge Lars von Triers »Riget« (medbragt på video). Tjekke postkassen på internettet, svare på brevene. Det bruger jeg i gennemsnit en halv til en hel time på hver dag. Et brusebad og i seng.

Og så er den dag gået. 6,5 timers arbejde. 7 timers ordne ting og sager, 1 times hygge. Det er sådan et ganske almindeligt tidsforbrug på de tre kategorier.

Næste morgen skinner solen sør'me allerede på bjergene udenfor vinduerne. Klimaanlægget brummer lystigt oppe på væggen. Og udenfor er temperaturen igen 32 grader. Brusebad og på med slipset, koge kaffe og give planterne deres henholdsvis 2 og 1 liter vand.

Hen gennem camp'en og hilse på dem allesammen, goddag, goddag, hvordan..... Jeg drøner straks ned i kortlageret for at rekvirere en række kort, som vi skal bruge til campingturen i næste uge. Også lige fat i de særlige grænsekort, fordi vi planlægger at køre et stykke ind i »Det Tomme Område«, hvor verdens ødeste ørken og største sand-miler findes. Men også den saudiske grænse løber igennem her. Så det er vist bedst, at vi ved præcist, hvor den befinder sig, så vi ikke lige pludselig er i »kontakt« med saudierne. Det tager en times tid, fordi så skal vi jo også lige snakke om planerne og om hvad man iøvrigt kunne foretage af udflugter dér på egnen. Den næste time går så med at diskutere med forskellige, hvor mange fridage vi får i forbindelse med »Eid nr. 2«. Mange bud er på banen, alt fra 5 arbejdsfridage (så det giver 9 dage i alt fri) ned til blot 2 fridage i forlængelse af næste week-end. Det afhænger igen af, hvornår Stormuftien har erklæret måneden for startet og af hvorledes det royale dekret om fridage i forbindelse med helligdage skal fortolkes. Sandsynligvis får vi først besked dagen før den første fridag. Men megen tid kan vi få til at gå med at diskutere det og gætte. Mange har reserveret flyrejser til langbortistan, fordi det er en pæn lang week-end. De har reserveret flere afgange, for at være sikret mod alle mulighederne og nu begynder flyselskaberne at ringe for at sige, at nu skal pengene falde eller reservationerne aflyses. Det er et værre gedemarked. Ingen ved noget og alle planlægger for alle tilfælde.

Ind til Salim (Goddag, goddag.....) og få ham til at udfylde formularen til fornyelse af registreringsattesten. Det får vi meget sjov ud af. Han er en lun fætter. Derefter lige sikre mig, at jeg har penge til at betale med, pas, kørekort, registreringsbevis, forsikringsbevis, nogle ekstra fotos, hvis nu de skulle spørge efter det. Det er der og så afsted til politigården. Yak, der er mange mennekser i dag. Vi skal vist alle det samme, her op til den første i måneden. Køkultur er ikke noget, vi bruger her, så en laaaang arm ind over de andre og ind gennem den 5 cm brede sprække i lugen. Jeg får så lige at vide af en venlig mand, at jeg skal hen til en anden luge for først lige at få tjekket, om jeg har bøder. Pokkers. Men det er svært at se, da alt på en politistation foregår og er skrevet på arabisk. Hen og mase venligt ved en anden luge. Der er lige kommet en ny mand ind til computeren og han starter en ny bunke ansøgninger. Jeg er heldig og kommer i som nr. 3, lynhurtigt er bunken vokset til 10 cm højde. Langsomt taster han sig igennem den første, alt mens jeg nyder duftene fra de mange pakistanere, indere, sri lankanere, omanere, englændere, afrikanere i det varme lokale. Der er mange og lange diskussioner om noget, de har glemt på ansøgningerne de to første. Men han er venlig og udfylder det for dem. Så kommer min ansøgning op og det går glat og han skrive noget på formularen. Det er mærkeligt at stå der og ikke ane, hvad det er de undersøger, skrive eller hvad jeg skrive under på. Hen til den første luge igen og ind med armen gennem sprækken i lugen. Manden siger 31 realer (600 kroner). Yak - har jeg fået en bøde? Han siger noget, jeg ikke forstår. Ind med 31 realer. Sit down, siger han. Så sætter jeg mig og 5 minutter senere får jeg mit nye registreringsbevis. Det tog kun 1 time og 20 minutter. Det viser sig, at jeg ingen bøder har, men det er gebyret for fornyelsen.

Meget arbejde blev det ikke til på denne dag. Hjem at drikke noget vand og en enkelt mellemmad. Og så er det indkøbstid igen. Store mængder dadler, vand, cola'er, kiks og andet varmebestandigt.

Derefter op i grovsmedegaden igen. De vinker allerede på lang afstand, da de ser mig komme. Ryste hånd, goddag, goddag. Noget galt? Næh, bare to stykker mere. Jamen, sid ned og få en kop the. Tak. GulSkjorte arbejder der stadig og stadig med alle ti fingre. Efter fem gentagelser er vi sikre på, at vi er enige om, hvad det er de skal lave. To kopier af denne dims. Men det gør de så også ganske pænt. Hjem og spænde det på tagbagegebæreren. Det ser solidt ud. Spændende om det holder til rystelserne ud på grusvejene?

Jeg trænger også til et par nye sandaler. Jeg har set nede i souq'en, at der er en mand, der laver dem på bestilling. Så der maser jeg ned. Det er en dejlig souq. Masser af liv og masser af omanske kvinder i flokke, der er på dameindkøbstur. I dag er der så også en busfuld turister. De gør nu ikke meget væsen af sig og fylder ikke meget i mylderet. Hen til venstre forbi butikken med kamelgryderne (det er rigtigt!), hen forbi en lille støvet plads. Der

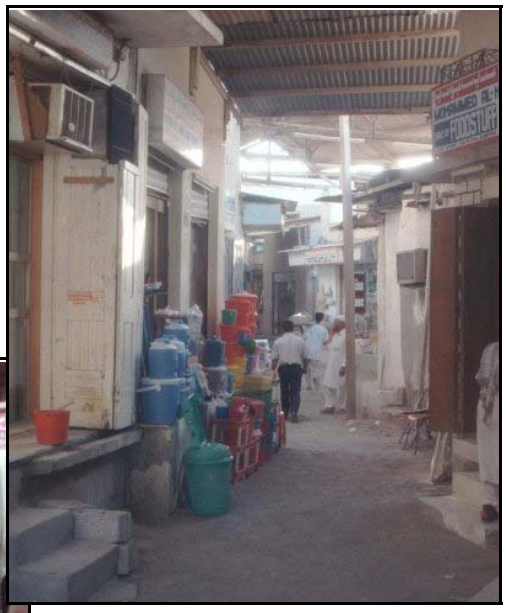

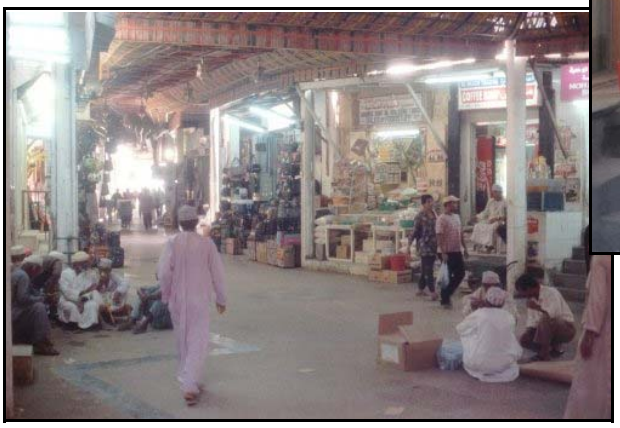

sidder han. Guds fred være med dig. Og med dig. Kigger lidt på hans eksempelsamling. De ser nu godt nok ud. Hvor meget koster de? 75 kroner. Okay, det er i orden. Læder hele vejen igennem og med gummisåler. Syet alt sammen. Han har ikke noget, der lige passer. Så efter lange forhandlinger går han med til at udvide en af skabelonerne, så tæerne kan være der. Også indenfor den arabiske sandalverden er der mode i at klemme tæerne sammen. To dage, så skulle de være færdige. Okay. Farvel og på gensyn.

Jeg gik ind til den nærmeste foto-butik for at få fremkaldt en dias-film. Manden i butikken var inder. »Goddag, jeg vil gerne have fremkaldt den her film.« »Yes, sir, vil De gerne have 10x15 billeder?« »Øh – det er en dias-film.« »Yes, sir, dias-film, very good film, vil De gerne have mindre billeder?« »Kig lige her på filmkassetten, se, der står dias-film.« »Yes, sir, dias-film.« »Den er ikke til papirbilleder, det er en positiv film.« »Yes, sir, skal jeg lave negativer og papirbilleder?« »Nej, jeg vil bare gerne have fremkaldt filmen og indrammet lysbillederne.« »Yes, sir, vi kan godt lave papirbilleder fra filmen.« »Faaarvel.« Tilsvarende hævdede en inder i ostebutikken, at en ost godt kunne være både fra Schweiz og fra Frankrig (en Grùyere) – samtidig!

Hjem og kigge i internetpostkassen og svare på brevene og et hurtigt brusebad. Der er ganske »lunt« udenfor.

Aftenen tilbringer jeg sammen med en kammerat i Forsvarets Aqua Club (hvorfra jeg også dykker). De har hver onsdag aften grill-aften med store mængder får, bøffer, kyllinger, fisk, salater, humus - og

ulækre engelske puddings (bvadr, men de kan faktisk li' dem). Stedet er lækkert. Sidde på terrassen i 33 graders varme. En let brise. Lun og lækkert. Tjenerne vimser og henter øl. De har Guinness og Guld Tuborg og alt hvad man iøvrigt kan ønske sig. Tre gange hen til grillen og hente forsyninger. Ellers bare sidde der og nyde aftenen. Kigge på stjernerne og den tiltagende måne. Her ligger månen på ryggen, som den bør gøre det i Arabien.

I morgen er det week-end. Jeg vil nok koncentrere mig om dykningen og få noget mere undervisning. To ganske almindelige dage, som de oftest forløb.

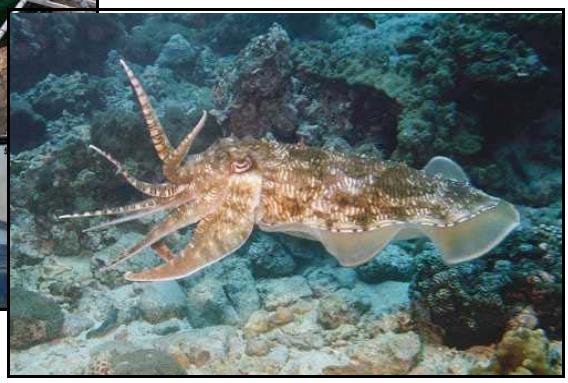

KÆMPESKILDPADDER

En af de store fornøjelser om sommeren, hvor det er for varmt at tage på udflugt i ørkenen, er at køre ud til hjørnet af Oman ud mod det indiske ocean. Monsunen strejfer lige hjørnet af den arabiske halvø og sender kølig luft ind mod kysten. Man starter køreturen i Muscat ved 45 grader og når man nærmede sig kysten, synker temperaturen ned til kølige 25 grader.

Om sommeren er der store mængder grønne kæmpeskildpadder, der kommer på land for at lægge æg. Det er derfor den bedste tid at se skildpadder. Om vinteren er der måske 1 eller 2 skildpadder pr. uge. Om sommeren er der flere hundrede pr. nat. Der er skildpadder overalt. »Pas på - du træder på en skildpadde!«. De moser op fra vandet, graver, lægger æg, dækker til igen og maser ned i vandet igen. Den sidste 'padde forlader stranden klokken 07:00 (solopgang klokken 05:30). Så der er masser at se. Vagterne i området fortalte, at omkring nymåne er der mellem 400 og 700 skildpadder oppe på den stump strand, hvor vi var (2 km lang). Ved fuldmåne er der »kun« ca. 100 oppe. Det er højsæsonen for æglægning (juni, juli, august og september). Æggene klækkes efter 2 måneder. Men allerede før det er der æg-fest for måger, lokale beboere m.fl. Der kommer så mange skildpadder op, at de graver hinandens æg fri - og straks er måger og ræve i gang med fråseriet.

Myndighederne har sat begrænsning på antallet af besøgende; maksimalt 60 personer pr. dag. Tidligere var der ingen begrænsninger og ingen vagter, med det resultat at folk kørte ned på stranden i deres biler og camperede dér midt mellem de æglæggende skildpadder. Det fik myndighederne til at indføre strenge restriktioner. Jeg valgte som oftest at køre derned ved fuldmåne, fordi der så er større chance for at se noget om natten. En gang imellem var jeg også heldig og der var kun få andre besøgende. Til gengæld blæser der om sommeren gerne en heftig kuling ind fra Det Indiske Ocean. Der er sand og salt i luften. Men sådan har skildpadderne nu engang valgt det (at komme op, når forholdene er sådan). Det var ganske fantastisk at opleve.

Efterskrift
Jeg mødte i Oman en gæstfrihed, som jeg ikke har mødt andre steder, hvilket man vist godt kan tage ved lære af. Der går ikke skår i en ved at være gæstfri. Jeg lærte en hel del om Islam og muslimer, som var meget anderledes end, hvad jeg havde lært i Danmark herom, herunder også hvordan en meget anderledes livsstil og kultur ser ud. Jeg lærte også at sætte stor, stor pris på den danske samfundsmodel, hvor vi har en ret til at have rettigheder, altså hvor man ikke er udsat for en overordnets, en magthavers vilkårlige luner, men kan henholde sig til et sæt generelle regler. Dét er måske det, jeg kom til at holde allermest af i Danmark efter min tur til Oman. Til gengæld savner jeg allermest den storslåede, fantastiske natur i Oman - og klimaet. Campingturene ud i ørkenen og sidde derude i 35 graders varme på en stol med en iskold øl i hånden, stilheden er total, solen er gået ned, stjernerne titter frem og månen stiger stor og mægtig op over horisonten.

Det var fascinerede at møde og deltage i Sultan Qaboos' nye Oman. Det var eventyrlysten, der drev mig derned og dén blev tilfredsstillet. Et samfund, der på én gang på er mere moderne end det danske og samtidig klippet direkte ud af eventyrerne »1001 nat «.